

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
46/2013
16. november 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

TRESTNÉ OZNÁMENIE MS NA ZLOČINECKÚ SKUPINU Strana 4.

ŠIROKOROZCHODNÁ TRAŤ UŽ DÁVA SLOVÁKOM PRÁCU Strana 5.

S. KOZLÍK - SME ZÁSTAVNÍKMI SVETOVÉHO NEOLIBERALIZMU Strana 6.

VIEDENSKÁ ARBITRÁŽ - ČIERNY DEŇ V HISTÓRII Strana 7.

V. POLÓNYI - KOMIK, ALE AJ CHARAKTEROVÝ HEREC Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Voľby do vyšších územných celkov, samosprávnych krajov, žúp – alebo akokoľvek túto regionálnu samosprávu nazveme – sú Slovákom také vzdialené, že volebná účasť sa dlhodobo pohybuje okolo dvadsiatich percent oprávnených voličov. Aj keď sú výsledky demokratické, neodzrkadľujú názor väčšiny národa. Tých dvadsať percent voličov sú kandidáti a ich rodinní príslušníci, členovia strán a občania, ktorým kandiduje známy alebo sused.

Nezáujem má viacero dôvodov. Istotne sem patrí aj všeobecné sklamanie voliča z politikov a politiky ako takej, ktorá je na Slovensku pretkaná korupciou a klientelizmom. Konkrétnym a závažným dôvodom je, že Slováci vôbec nevedia, čo vyššie územné celky vlastne predstavujú. Čo spravujú, riadia... Čo ovplyvňujú a načo vlastne sú. Málokto z nás chápe tento medzistupeň medzi štátnou exekutívou a správou obcí a miest. Kto z Bratislavského kraja presne vie, ktoré nemocnice, školy alebo cesty patria do kompetencií Bratislavskej župy? To percento „znalých“ by bolo ďaleko nižšie ako percento voličov, ktorí počas uplynulého víkendu vôbec využili svoje volebné právo. Výsledky volieb do VÚC tiež preukázali, že voľba bola úzko stranícka. Volič sa nerozhoduje podľa toho, čo kandidáti sľubujú, ako dlho žijú v danej župe, čo vykonali pre svoju samosprávu. Aj teraz sa volilo stranícky. Boj zvedla ľavica s pravicou a nezávislí kandidáti, ktorí by mali mať prím v regionálnej politike, ostali na chvoste. O zlepencoch je pritom zbytočné vôbec diskutovať. Rôzne pravo-ľavé koalície sa vymykajú reálnemu politickému úsudku. Vznik týchto koalícií podmieňuje jedine záujem o získanie politickej funkcie. Tu sa tiež vzďaľujeme od podstaty vedenia regiónov.

V tejto súvislosti sa aktuálne vynára otázka na najbližšie štyri roky – ako vyriešiť problém žúp. Riešení je viacero. Od návratu k tzv. trom krajom plus Bratislava až po definitívne zrušenie tohto nanúteného prvku. Kompetencie si bez problémov rozdelia štát a samosprávy. A slovenský rozpočet napokon ušetrí nemalé zdroje na ôsmich županoch, štyristo ôsmich poslancoch a stovkách úradníkoch.

Maroš SMOLEC
šéfredaktor

R - 2013048

NEOGRAFIA MARTIN

www.neografia.sk

Studená vojna veľmocí vyústila do pádu komunistického režimu

Zvíťazili pravda a láska nad lžou a nenávisťou?

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Štefan ŠUGÁR

V jednej televíznej ankete k výročiu novembrových udalostí väčšina opýtaných mladých ľudí nevedela odpovedať na otázku, čo sa stalo 17. novembra 1989. Mladá generácia sa tak zamestnáva myšlienkami na prežitie, že ju dokážu zaskočiť aj úvahy staršej generácie o tom, že by nechcela mať ich existenčné starosti. Znamená to, že ideály, za ktoré v roku 1989 štrngali kľúčmi masy ľudí na námestiach miest, zúžili sa iba na holé prežitie.

Nežní revolucionári na diskusii s občanmi na pôde Slovenského národného divadla, 1989.

Na stránkach Ústavu pamäti národa sa dá dočítať, že pád komunizmu v Česko-Slovensku je spájaný najmä s demonštráciami, ktoré sa konali 16. novembra v Bratislave a od 17. novembra 1989 v Prahe. To je fakt, ibaže masovým demonštráciám, ktoré pod tlakom medzinárodných udalostí vyústili do pádu komunistického režimu, niečo predchádzalo. Veď vtedajšie Česko-Slovensko bolo predposledným štátom východného bloku, v ktorom padol režim. Posledným sa stalo Rumunsko...

■ DOHODA VEĽMOCÍ?

Bolo by možné povaliť niekdajší režim bez dohody prezidentov USA a vtedajšieho Sovietskeho zväzu? Koľko bolo takých pokusov od nastolenia vlády komunistov po druhej svetovej vojne? V Nemecku, Maďarsku, Česko-Slovensku, Poľsku? A všetky boli hrubo potlačené. Západ nikomu neprišiel na pomoc. Reálny komunizmus, do ktorého sme boli na desaťročia uvrhnutí, uplatňoval proti oponentom systematické represálie.

Dodnes medzi nami žijú politickí väzni komunistického režimu, ktorí sa „previnili“ len svojím mravným postulátom. Na Slovensku to bola najmä katolícka cirkev, ktorej predstavitelia i veriaci sa ako prví ocitli v žalároch. Smutným svedectvom komunistického teroru je príbeh spišského biskupa Jána Vojtaššáka. Podľa oficiálnej dobovej dokumentácie zostal v biskupskom zbore najtvrdším kritikom komunistického režimu a ostro sa staval proti všetkým jeho proticirkevným prejavom. Vo svojej autobiografii biskup Vojtaššák uvádza, že vo februári 1948 sa komunistická strana zmocnila vlády v republike pučom a nastúpila hrôzovláda neslýchaného teroru (zastrašovania) a násilenstiev.

S nepriateľmi režimu sa systém tvrdo porátal. Trest smrti bol pre mnohých ľudí vlastne vyslobodením z pekla. Zriedkavé neboli ani prípady, keď sa rodina nedozvedela termín popravy ani miesto posledného odpočinku popraveného. Pozostalí, priatelia, prepustení väzni až do roku 1989 stáli na okraji spoločnosti a ani v liberálnej spoločnosti nie sú vítanou entitou.

■ NEZMENENOU OPTIKOU

Je pozoruhodné, že slovenská historiografia ani po dvadsiatich štyroch rokoch od pádu režimu nezmenila optiku hodnotenia slovenských dejín. Historik Milan Ďurica to zdôvodňuje tým, že „po poslednej formálnej zmene režimov napríklad vo vtedajšom východnom Nemecku nová vláda hneď dala výpoveď 1 506 profesorom, ktorí vyučovali nemecké dejiny alebo boli na čele organizačných buniek komunistickej strany. Nič podobné sa na Slovensku neudialo. Preto vo všetkých vedeckých ústavoch a na univerzitných katedrách zostali sedieť a podnes tam sedia a neprestávajú pôsobiť tí istí historici, ktorých tam nasadil niekdajší komunistický režim, pražské vedenie KSČ“. Preto podľa M. Ďuricu u mnohých cítiť základný postoj, ktorým je protinárodne a protikresťansky zameraná ideológia československého komunizmu.

Akým smerom sa teda vybrala naša spoločnosť po novembri 1989? Ukazuje sa, že k liberálnemu a sekularizovanému štátu, vykorenenému zo svojej národnej, kultúrnej, náboženskej a v súčasnosti už aj z pohlavnej identity. Tyrani a diktátori nevymreli. Deň boja za slobodu a demokraciu nie je mŕtvym dňom. Lebo to, čo nastalo po roku 1989, sotva môžeme označiť za víťazstvo pravdy a lásky nad lžou a nenávisťou.

3 OTÁZKY PRE:

Arpáda TARNÓCZYHO, vedúceho predstaviteľa tzv. tretieho odboja

Nezabúdať na zločiny totalitného režimu

● Ste predsedom organizácie Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja. Boli ste aj politickým väzňom komunistického režimu. Za čo?

Nemal som ani štrnásť rokov, keď ma od štedrovečerného stola vytiahla Štátna bezpečnosť. Zjednodušene povedané – za roznášanie protikomunistických letákov. Nie je najpríjemnejšie spomínať si na tridsaťhodinové výsluchy s gestapáckymi praktikami. Zima, hlad a v hlave myšlienka: Prežijem to? Nikdy nezabudnem na vrecia s mŕtvymi, ktorých som na Pankráci z popraviska alebo z vyšetrovne musel odvážať na cintorín v Ďábliciach.

● Organizácia politických väzňov vznikla v roku 1990. Aké má poslanie?

Našu organizáciu politických väzňov III. odboja sme založili už v roku 1990 so zámerom pomáhať bývalým politickým väzňom a ich rodinám. Ich pracovné zaradenie po odpykaní trestu aj „odmena za prácu“ boli úmerné kádrovému posudku s označením „protištátny živel“ a „nepriateľ vedúcej úlohy KSS“. Pracovali sme a pracujeme najmä v legislatívnej rovine so snahou aspoň čiastočne zmazať tento handicap. V rovine spoločenského uznania sme, žiaľ, ďaleko za II. odbojom.

● Takmer štvrťstoročie sme slobodná krajina. Splnili sa vaše očakávania?

Splnili sa najmä v tom, že máme vlastný slovenský štát aj proti vôli mocných tohto sveta a bohužiaľ aj na Slovensku žijúcich janičiarov. Ibaže polstoročná devastácia duchovných hodnôt, v súčasnosti vystupňovaná do akejsi bezbrehej slobody, je pre slušných ľudí veľkým bremenom. Je mi do plaču, keď rodinu, základ národa i štátu, nivočia pseudobojovníci za ľudské práva a organizácie, ktorých cieľom je rozbiť európsku kultúru a kresťanstvo ako jej základ. Skutočne to bolí, keď nami volení zástupcovia v ústavných funkciách podporujú, presadzujú a financujú návrhy nikým nevolených aktivistov. Nechcel by som znovu zažiť nejakú diktatúru moci. Veď čo je to za nezmysel rodová rovnosť?

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ

Foto: archív

V SNN 47/2013 SI PREČÍTATE

■ Radikalizácia extrémneho maďarského Jobbiku a jeho vplyv na Slovensku
■ Slovenskí voliči si vybrali svojich nových zástupcov do krajských orgánov
■ Historik Anton Hrnko k aktuálnemu sporu o pomenovanie obce Tešedíkovo

V Slovenskej katolíckej misii v Paríži si pripomenuli šesťdesiate výročie založenia

Pri Seine zneli staroslovenské glagolské spevy

Spracoval: (fm) - Zdroj: www.skmparis.sk

V Paríži sa uskutočnili oslavy šesťdesiateho výročia založenia Slovenskej katolíckej misie sv. Cyrila a Metoda vo Francúzsku. Oslavy organizoval farár SKM vo Francúzsku Mons. Imrich Tóth a záštitu nad nimi prevzal predseda NR SR Pavol Paška. Na slávnosti sa zúčastnil bratislavský pomocný biskup Mons. Jozef Haľko, veľvyslanec Slovenskej republiky vo Francúzsku Marek Eštok, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík, zástupcovia slovenského veľvyslanectva a Kultúrneho inštitútu vo Francúzsku a ďalší hostia. Podujatie sa nieslo v duchu osláv 1 150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie a 20. výročia vzniku SR.

Významné jubileum rámcovala slávnostná svätá omša v Kostole Sainte Marie-Madeleine v Paríži, ktorú celebroval biskup Mons. Jozef Haľko a koncelebrovali ďalší kňazi z farnosti Madeleine. V podaní speváckeho zboru Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku Schola Cantorum na nej zazneli unikátne glagolské spevy v staroslovenčine, ktoré skomponoval prvý rektor SKM vo Francúzsku Mons. Július Gašparík, banskobystrický kňaz a plodný hudobný skladateľ. Svoju premiéru mali v Paríži ešte v jubilejnom roku 1963. K slávnostnej atmosfére omše prispeli programom aj deti zo zmiešaných slovensko-francúzskych rodín.

Na oslavách sa zišlo vyše štyristo hostí. Krajanom sa prihovoril aj veľvyslanec Slovenskej republiky vo Francúzsku Marek Eštok. Vo svojom vystúpení vyzdvihol úlohu SKM a rolu Mons. Imricha Tótha, ktorý prostredníctvom slovenských bohoslužieb, agapé a ďalších akcií stmeľuje všetkých krajanov.

Veľkú odozvu mala vernisáž výstavy Sv. Cyril a Metod vo výtvarnom umení, na ktorej vystavili diela výtvarníkov Ladislava Záborského, Dariny Gladišovej, Juraja Oravca, Petra Pollága a osobne prítomných Mikuláša Klimčáka a Martina Oscitého. Na informačných paneloch sa mohli hostia oboznámiť s históriou Veľkej Moravy a misiou sv. Cyrila a Metoda. Živý odkaz solúnskych vierozvestcov dokumentovala slovenská vlajka s cyrilo-metodským dvojkrížom a predstavenie dvojeurovej mince a poštovej známky s cyrilo-metodským motívom.

■ PODNETNÁ TRADÍCIA

Slovenská katolícka misia (SKM) v Paríži vznikla 15. septembra 1953 na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, vymenovaním Mons. Júliusa Gašparíka za jej farára. Okrem neho v nej pôsobili Mons. František Reves, jezuita P. Jozef Kováč SJ, neskorší arcibiskup a nuncius Mons. Dominik Hrušovský, rektor Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda v Ríme, a salezián don Vojtech Zeman SDB, predchodca Mons. Imricha Tótha, ktorý na čele misie stojí od roku 2000. V súčasnosti sa krajania schádzajú v kaplnke Kostola Sainte Marie-Madeleine každú prvú a tretiu nedeľu v mesiaci. Mladé rodiny s deťmi sa stretávajú na svätej omši a aj v slovenskej miniškôlke.

Popri ohlasovaní Božieho slova a vysluhovaní sviatostí organizovala SKM počas svojej šesťdesiatročnej histórie misijné návštevy, sociálnu pomoc či púte – najmä do Lúrd, Ríma, ale aj do Svätej zeme. Zapájala sa do prázdninových táborov slovenskej mládeže v Taliansku a oslavovala rôzne jubileá. Misiu navštívili také významné osobnosti, ako napríklad americko-slovenský biskup Andrej G. Grutka z USA, biskup Pavol-Mária Hnilica SJ, prelát Štefan Náhalka či kardinál Jozef Tomko z Talianska. V misii organizujú aj rôzne zábavy, prednášky, debatné a mikulášske večierky, výstavy, krajanské pikniky alebo v súčasnosti napríklad piatkové modlitbové stretnutia s agapé, pastoráciu mladých rodín či púte do Lisieux.

■ NAJMASOVEJŠIA AKCIA

Slovenská katolícka misia v Paríži propaguje Slovensko aj cez najmasovejšiu slovenskú kultúrnu akciu vo Francúzsku – vianočný koncert. Koná sa v Kostole Sainte Marie-Madeleine a vyslúžil si vysokú umeleckú reputáciu i mediálne pokrytie. Časopis misie Život - La Vie je najstarším krajanským časopisom v Európe a vychádza podnes. Okrem duchovnej pastorácie však SKM poskytovala aj sociálno - charitatívnu a informačno-poradenskú službu, ktorú naši krajania oceňujú i v súčasnosti. Týka sa hmotnej pomoci, ubytovania, pracovných možností, úradných povolení a tlačív či pomoci pri neočakávaných udalostiach.

Za šesťdesiat rokov v SKM v Paríži našlo útočisko a kúsok domova mnoho Slovákov. Nikdy neodmietla nijakého Slováka bez ohľadu na jeho vierovyznanie. Každý tu nájde dvere otvorené.

Marián Kotleba zabojuje o kreslo banskobystrického župana v druhom kole

Smer potvrdil dominanciu v krajoch

Maroš SMOLEC – Foto: pospolitost.wordpress.com

Víťazom župných volieb uplynulý víkend sa stal – čo do poštu získaných kresiel županov i poslancov – SMER-SD, ktorý dokonca posilnil svoj vplyv. Najväčším prekvapením volieb je postup Mariána Kotlebu zo strany Ľudová strana – Naše Slovensko do druhého kola bojov o post banskobystrického župana. M. Kotleba sa môže považovať za víťaza – lebo jeho dosiaľ minoritný obsah politiky sa predral na politické výslnie.

Politické zápolenie v ostatných krajoch o županov sa dalo očakávať. Nominanti Smeru vyhrali v prvom kole v troch krajoch: Jaroslav Baška (Smer) v Trenčianskom kraji, Juraj Blanár (Smer, SZ, SNS) Žilinskom kraji a Peter Chudík (Smer, SMS, Náš kraj) v Košickom kraji. Menším prekvapením bolo, že hneď v 1. kole nevyhrali v Košickom kraji Zdenko Trebuľa (Smer, Most – Híd, SMK), v Trnavskom Tibor Mikuš (s podporou Smer, SNS, KSS) – mimochodom člen výboru Matice slovenskej – a v Nitrianskom kraji Milan Belica (Smer).

■ MODRÁ BRATISLAVA

Hlavné mesto Slovenska sa už dlhodobo považuje za baštu pravice na Slovensku. V roku 2009 sa pozícia pravice v župe oslabila. Získala síce župana Pavla Freša, ale v zastupiteľstve bol najsilnejší klub koalície SMER-SD-HZDS-HZD-SZS so 14 poslancami. Teraz do bratislavského zastupiteľstva zvolili len jediného poslanca za Smer Petra Fitza, starostu Šenkvíc. Chybou vládnej strany bolo odmietnutie koalície napríklad so SNS, ktorej kandidáti v Bratislave získali od päťsto až po vyše tisíc hlasov, teda ten rozdiel, ktorý odsunul kandidátov Smeru na poslancov pod čiaru. Druhé kolá volieb o županov v Trnavskom, Trenčianskom a Nitrianskom kraji by mali s prehľadom vyhrať kandidáti Smeru. V Bratislave zvíťazí P. Frešo. M. Flašíková-Beňová bude musieť vypiť svoj kalich horkosti do dna. Mnohí predpokladali jej úspech – minimálne v 1. kole. No jej politické témy ako podpora homosexuality či oslava Európskej únie nenadchli ani bohatú Bratislavu. O ďalších dôvodoch jej neúspechu aj na strane 3 v rubrike POZNÁMKA.

AKTUÁLNE

■ OTVORENÁ BYSTRICA

Zaujímavá bude situácia v Banskobystrickom kraji. V. Maňka získal 49,74 percenta hlasov a M. Kotleba len 21,30 percenta. No Kotleba žiadne výrazné finančné prostriedky do kampane nevložil. Až teraz jeho jednoduché riešenia „o parazitoch a domobrane“ dostanú zelenú od médií. Dôkazom bolo hneď pondelkové (11. 11. 2013) vydanie pravicového denníka SME. Veľké fotografie gardistov na námestí v Banskej Bystrici a rozhovor s ich šéfom je toho dôkazom. Až teraz sa reálne začína kampaň M. Kotlebu, ktorý môže získať ďalšiu časť pravicových konzervatívnych voličov a prebudiť nezáujem u voličov mladšej generácie. Takto by mohol rozdiel v percentách znížiť. Tak či onak dostal sa do župného parlamentu v Banskej Bystrici s druhým najvyšším ziskom hlasov na celom Slovensku: 8 678 hlasov. Prvým je – mimochodom nominant Mosta – Híd, J. Nagy v Trnavskom kraji so ziskom 8 794 hlasov.

Marián Kotleba

■ VIAC NEZÁVISLÝCH

Vo voľbách prepadla nová strana D. Lipšica Nova. Napriek politickým preferenciám získala len toľko poslancov ako SNS. Aj to je dôkaz o „hodnovernosti“ prieskumov verejnej mienky. V týchto voľbách sa len mierne posilnila pozícia nezávislých kandidátov. Do župných parlamentov ich zasadne až 73, čo je 17,8 percenta. Vyhoreli úplne nové strany ako Nový parlament a 7 statočných.

VŠIMLI SME SI

Niektoré slová a slovné spojenia sa v komunikácii zvyknú používať tak často, až napokon stratia svoj konkrétny, hodnotný obsah a stávajú sa v reči abstraktnými. Ich počet je malý, ale zato často sa vyskytujúci najmä pri rýchlej, nepripravenej komunikácii a improvizácii v reči. Tieto slová a slovné spojenia nemajú pri dorozumievaní nijakú hodnotu, sú bezduché a často sa nimi zapĺňajú prázdne miesta.

Ukážkový mentálny cynizmus

Nazývame ich výplnkové, floskuly a klišé. Floskuly a klišé sa stávali bezcennými postupne a takýmito aj zostali. Kto sa začíta do Veľkého slovníka floskúl od Vladimíra Justa, vie, o čom je tento postreh. Robiť reklamu súkromným médiám dnes netreba najmenej z dvoch dôvodov. Jednak svoju „mentálnu nedostatočnosť“ pomerne jasne denne prezentujú na svojich obrazovkách či stránkach. A potom, pri výpočte toho, čo dokážu napáchať v oblasti myslenia a komunikácie a napokon aj informovania – čo by mala byť ich hlavná náplň činnosti – by nestačilo vymenovať ani celý telefónny zoznam ich zamestnancov či „kreatívnych“ spolupracovníkov. Ale je opäť čas povedať si svoje. „Budeme sa teda musieť na nich skladať všetci,“ floskulu ako vyšitú z Justovho slovníka použila nedávno mladučká „flárka“ (kedysi trhovnícka baba, vykrikujúca bez rozmyslu páčivé slová usilujúc sa predať svoj produkt), ktorá si myslí, že je novinárka, v jednej zo súkromných televízií. Rozčúlilo ju – v mesiaci úcty k starším – že ona sa „bude musieť skladať“ spolu s nami všetkými napríklad aj na moju vyše osemdesiatročnú mamu, aby jej mohol byť vyplatený „mimoriadny“ vianočný dôchodok 8,61 eura. Spomínanej mladej elévke či skôr priekupníčke s informáciami neprekáža, že „sme sa všetci museli skladať“ trebárs aj na jej štúdium. To nie. Ale ja jej tých 8,61 eura za matku pošlem. Aby mala šťastné a veselé Vianoce. Aby sa nemusela skladať na – podľa nej – parazitov, ktorí poberajú dôchodky. A aby sa 81-ročná žena po vyše šesťdesiatich odpracovaných rokoch necítila až takto ponížená. Ak už sa mladá slečna nehanbí ani len za to, že ako novinárka „tvorí“ iba vo svete floskúl a klišé.

Ivan BROŽÍK

Žeby sa pomaly približoval koniec inštitúcie zvanej štát?

Transparentné aj občianstvo

Pri vstupe do ambulancie lekára si pýtajú preukaz poistenca. Na každej vrátnici zas občiansku legitimáciu, niekde si ju aj naskenujú. Policajti pri cestnej kontrole vás bez nahliadnutia do vodičského určite ďalej nepustia. Za istých okolností však k voľbám základný preukaz totožnosti nepotrebujete. Stačia dvaja svedkovia, ktorí vás či už transparentne alebo netransparentne – poznajú.

Naozaj nepotrebujete nič iné na to, aby ste legálnym a nespochybniteľným občanom Slovenska organizovali ich verejný politický či samosprávny osud. Samozrejme, ak ste v dostatočnom počte, čo napríklad v niektorých obciach aj môžete byť. Kým vám štát nedokáže opak, platí, že volíte ako občania Slovenskej republiky. Stačí totiž iba vaša lož. A tá je nateraz viac ako všetky zákony štátu.

■ CUDZINCI V ZOZNAMOCH

Budeme voliť prezidenta, starostov, parlament... Budeme ich voliť my, alebo nám ich zvolia cudzinci? Či politické strany, existujúce v rozpore so zákonom, ak na ich čele stoja cudzinci? Právomoci Ústrednej volebnej komisie sú také, aké sú. Môže robiť iba to, čo jej ukladá zákon. To isté sa týka aj Ústavného súdu SR. Nijakej inštitúcii zákon neukladá povinnosť pozastaviť výkon občianskych práv občanovi, kým ten nepreukáže svoje legitímne občianstvo.

ČO INÍ NEPÍŠU

Štátna volebná komisia, ako ju navrhuje minister vnútra, by takéto právo nielen mohla, ale aj mala mať. Lebo počnúc župnými a končiac parlamentnými voľbami všetky môžu byť spochybnené – už len vzhľadom na to, že nevieme, či vo voličských zoznamoch nie sú cudzinci, kto vlastne volil. A to je koniec inštitúcie zvanej štát.

■ ZOSTAVUJÚ KOMISIU

Štátna komisia, o ktorej vzniku rokuje už istý čas minister vnútra Robert Kaliňák s opozíciou, bude môcť preskúmavať a registrovať kandidačné listiny pre voľby do Národnej rady Slovenskej republiky a pre voľby do Európskeho parlamentu. Jej úlohou má byť aj kontrola financovania politických strán, ale aj financovanie a vedenie volebnej kampane. Komisia sa má stať odvolacím orgánom proti rozhodnutiam ministerstva vnútra vo veciach financovania politických strán a vo veciach volebnej kampane. Zároveň má rokovať o pridelení vysielacích časov v televíznom vysielaní a rozhlasovom vysielaní počas volebnej kampane na základe návrhu vysielateľa. Desať členov delegujú do štátnej komisie politické strany, ktoré v posledných voľbách získali zastúpenie v Národnej rade Slovenskej republiky, a to úmerne podľa počtu získaných poslaneckých mandátov. Počet členov štátnej komisie delegovaných politickými stranami, ktoré vytvorili vládu, sa musí rovnať počtu členov štátnej komisie delegovaných ostatnými politickými stranami zastúpenými v Národnej rade SR. O tom, kto nominuje ďalších dvoch členov komisie, sa ešte diskutuje.

Jan ČERNÝ

Tragikomická vraj veľká politika

Ivan BROŽÍK

Čím skôr to pochopia všetci, tým skôr bude nám bežným občanom štátu lepšie. Žiaľ, mnohí, ak aj nie všetci slovenskí politici ešte stále ideovo odmietajú prekročiť pre nás historicky dôležitú hranicu medzi ich postrevolučnou euforickou pubertou a demokraciou zrelého veku. Doteraz sú mnohí z tých našich „veľkých“ v jednom kole starostí a vynaloženého obrovského úsilia, len aby si zachovali svoje politické pozície na tak či tak iba dočasnom výslní „slávy“ a najmä moci. Nuž a nezakrývajme si, byť vo „vysokej“ politike na Slovensku je popri nadvláde nad podsvetím tým najlepším privátnym biznisom, v akom len môže u nás človek „podnikať“. Sami sme si tých akože predstaviteľov vychovali na to, že jediné, na čo sú nám dobrí, je, keď nás svojimi hádkami bavia pár minút pri televíznej obrazovke. Ani len neodpovedajú na neprofesionálne kladené otázky, nereagujú na neznalosť novinárov, jediné, na čo sa sústreďujú, je slovné a pomaly aj naozajstné pästiarstvo s častými podpásovými údermi. Mimochodom, práve z prostredia tohto športu je známe a neodškriepiteľné, že spôsobuje na mozgu nenapraviteľné škody.

Politický stranícky centralizovaný egoizmus je už prežitok práve tak ako jeho aktéri. Demokracia európskeho typu má úplne inú a už dávno nie novú tvár. Tú, ktorú nám tupým amerikazovaním všetkého zámerne zatajujú práve „politici“ a ich slúžky – médiá. Demokracia európskeho typu – to je zodpovednosť regionálnych vlád. To je právo na miestne referendá, právo občanov rozhodovať o tom, čo a ako bude s nimi v najbližšej budúcnosti. Demokracia nových čias je demokraciou samospráv. Európska demokracia je v moci občanov, voličov, nie je naveky odovzdaná napospas samoľúbosti politikov, ktorí sú parlamentným inventárom už pomaly dlhšie ako niekdajšie sovietske okupačné vojská. Aj na tých už pomaly pasuje smutný vtip, že v ich prípade slovo dočasne znamená naveky. Známe pravidlo v domácnosti vraví, že vec, ktorú ste nepoužili a nepotrebovali v posledných dvoch-troch rokoch, pokojne môžete ako starú haraburdu vyhodiť do odpadu bez toho, že by ste niečo stratili. Vezmite si teraz celý menoslov tých, ktorí sa cítia

KOMENTÁR

všemocne nenahraditeľní, a zvážte, či ste niekoho pre váš osobný život a jeho naplnenie spokojnosťou alebo pre blaho vašej rodiny použili alebo potrebovali počas posledných dvoch-troch rokov. Akurát – nikto doteraz neprišiel na to, ako sa ich zbaviť. Nuž, s jedným z nich som sa nedávno stretol. Nikdy som nebol jeho sympatizantom, skôr naopak. Zaujal ma, keď naznačil, že on už pochopil, že na parlamentnom politickom Olympe je občanovi zbytočný práve tak ako balerínky beznohému. Zaujal ma, keď svoj politický cieľ zrazu objavil v službe obyvateľom istej obce. Presvedčil ma, že politika má zmysel napriek všetkému, čo sme na Slovensku prežili.

Nemecký sociológ, ekonóm a politológ Max Weber už pred takmer sto rokmi povedal: „Kto sa zaoberá politikou, ten sa usiluje získať moc, a to buď moc ako prostriedok v službách iných cieľov ... alebo moc ‚kvôli nej samej‘, pre pôžitok, z pocitu prestíže, ktorý táto moc poskytuje.“ Lenže ľudia svoje každodenné problémy nerozdeľujú podľa toho, či patria do kompetencií centrálnej vlády a parlamentu, teda do „veľkej“ politiky, alebo prislúchajú miestnej samospráve, teda do politiky „malej“. Pre politika európskeho formátu sú rozhodujúce tieto danosti: zanietenosť, pocit zodpovednosti a odhad. Aj to povedal spomenutý Max Weber. Nuž a podľa toho „veľký politik“ je ten, kto takéto kvality dokáže dať do služby verejnosti. Hoci aj v tej najmenšej obci na Slovensku. Mimochodom, v ktorejkoľvek obci rakúskeho Burgenlandu vám jej obyvatelia pomaly aj krstnými menami vymenujú členov svojej regionálnej vlády. O tej centrálnej vo Viedni vedia iba toľko, že sa raz za istý čas volí a že raz je do červena a raz do čierna. Vo švajčiarskych kantónoch si ľudia v referende odhlasujú predĺženie chodníka k pekárni s oveľa väčším nadšením, ako keď majú voliť raz za čas prezidenta. Veď inak ani nevedia, že Švajčiarsko nejakého má. Bežný Švajčiar vám len s problémami vysvetlí, ako funguje vrcholová politika v jeho krajine. Nemusí sa o to totiž vôbec zaujímať. A mne je tých našich „najvyšších“, doživotne nenabažených pseudomocou a ziskami z nej – vlastne – veľmi, veľmi ľúto.

Anonymné vyššie územné celky

Eva ZELENAYOVÁ

Trojstupňový systém verejnej správy, ktorý sa v roku 2001 premietol do vzniku samosprávnych krajov, vzišiel z odporúčaní Európskej únie. Samosprávne orgány na každej úrovni pôsobia autonómne. Až tak, že niektoré rozhodnutia zastupiteľstiev vyvolávajú rozpaky, ba až otvorený nesúhlas. Najmä vtedy, keď majú charakter celoštátneho významu. Nevyhnutne sa vnucuje otázka, aká je motivácia volených zástupcov, keď konajú v rozpore so záujmami občanov? Dlhodobo nízka volebná účasť okolo dvadsiatich percent oprávnene otvára aj otázku o potrebe samosprávnych krajov vôbec.

Nízka účasť voličov do zastupiteľstiev môže byť vyjadrením nezáujmu, nedôvery alebo aj dôsledkom anonymnej činnosti týchto orgánov. Vo všeobecnosti jestvuje sklamanie z politiky aj politikov a niektorí kandidáti dokonca provokujú svojimi volebnými heslami. Povedzme Monika Flašíková-Beňová. Bola favoritka na funkciu predsedníčky Bratislavského samosprávneho kraja. Podporovala však adopciu detí homosexuálnymi pármi. Pre Bratislavský kraj požadovala viac európskej politiky. Flašíková-Beňová je europoslankyňou za Smer a jej stratégia v kampani naznačovala, že buď celkom stratila prehľad o slovenskej spoločnosti, alebo ju hodlá násilne prevychovávať. Najmä v súlade s cieľmi homosexuálnej menšiny. Do kampane išla s agendou, ktorá nenachádza na Slovensku širšiu podporu. Ukázal to aj nedávny Národný pochod za rodinu v Košiciach či veľká vlna protestov voči novej stratégii ľudských práv s inkorporovanými požiadavkami skupín LGBTI. Mimochodom, na sociálnej sieti sa v minulosti negatívne vyjadrila aj na adresu Slovenských národných novín. Kričala na Oskara Dobrovodského, keď zorganizoval v Bratislave Pochod za slušný a bezpečný život. Dobrovodského nazývať extrémistom je pritom nezmysel. Nezvládla ani televízny prenos v TA3. Jej prepadu sa preto nemožno čudovať.

POZNÁMKA

Umiestnenie Mariána Kotlebu v prvom kole volieb zasa naznačuje, že v Banskobystrickom kraji sa radikalizujú voliči. Pokojne možno povedať, že víťazom krajských volieb – v prenesenom slova zmysle – sa stal práve Marián Kotleba. Dostal sa do druhého kola a ako poslanec získal najviac hlasov v župnom parlamente.

Kontrast medzi volebným programom niektorých kandidátov a duchovným dedičstvom národa je očividný najmä v roku 1 150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Potrebuje Slovensko viac Európy alebo Európa viac Slovenska? Odpoveď na túto otázku máme od najvyššej cirkevnej autority sveta – pápeža Jána Pavla II. V roku 1996 nám odkázal: „Slovensko má veľkú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobre si to uvedomte. Je povolané ponúknuť svoj veľmi významný príspevok k pravému pokoju európskeho kontinentu svojimi tradíciami, kultúrou, mučeníkmi a vyznávačmi, ako aj živými svedkami svojich nových generácií.“

SPOZA OPONY

Prečo chcem radšej Blahu ako Hríba

Dušan D. KERNÝ

Verejnoprávna televízia vystúpila začiatkom novembra s novými zásadami ako dodržať verejnoprávnosť. Volá sa Misia verejnoprávnosti. Našinec veľmi dobre vie, že misionárov verejnoprávnosti tu bolo dosť a ak by sa boli ich zámery, neraz veľkohubo oznamované, zdarili, tak dnes by neostalo pole neorané pre terajšiu Misiu verejnoprávnosti. Jej ciele: o. i. kvalita, rozmanitosť či zodpovednosť. Pritom, drzo by som povedal, mnohé z rozhlasovej i z televíznej kvality sa dosiahlo aj v minulosti, a to tak vďaka, ako aj napriek rôznym režimom v uplynulých desaťročiach. Je na čom stavať, ale dnes i nestavať misie či Misie verejnoprávnosti.

Pred necelým desaťročím prišla napríklad do spravodajstva nová a najmä po prvý raz, teda zelenáč, šéfredaktorka. Sámelová. Ako nová metla, čo mala dobre mieť, lenže pre koho? Zrušila desaťročia budovanú sieť samostatných slovenských zahraničných spravodajcov. Argumenty – za tie peniaze budú spolupracovníci na tridsiatich siedmich miestach vo svete. Prvou odvolanou sa stala spravodajkyňa v USA!

Zanedlho vyšlo najavo, že nijakých tridsaťsedem miest spolupracovníkov vo svete nieto. Nakoniec sa ukázalo, že napríklad Budapešť je pre slovenský rozhlas nevyhnutná. Muselo odísť celé vedenie odhora až dolu. Hovorilo sa síce o úsporách, ale kolovali reči o zlatých baniach, z nich očividne hovorila závisť a aj podrazníctvo, a nie rešpekt k práci a prínos ku kvalite toho, čo rozhlas vysiela. Dnes je zrejmé, že vysielanie pôvodných materiálov vlastných spravodajcov má nesmierny význam. Museli však prejsť roky skúšok, experimentovania a odísť muselo vedenie, ktoré sa pod ne podpísalo.

Neraz stačí zdravý sedliacky rozum aj bez veľkohubosti ohlasovaných programov, ako to bolo pri vzniku zlepenca, dnes formujúceho sa telerozhlasu. Výrazne to vidno na televíznych diskusiách – po tom, čo pred časom sedeli Pod lampou, kde neraz príslovečne niekedy je najväčšia tma, dvaja riaditelia veľkých televízií, bolo hneď zrejmé, že relácia a jej moderátor, inak šéfredaktor jasne vyhraneného súkromného týždenníka, sú „za vodou“. Na rozdiel od jeho vytrvalých kritikov nevolám: dosť bolo Hríba, preč s Hríbom. Naopak, nech tam je, ale vyvážene – nech ho vyvažuje napríklad ťažká váha – Milan Blaha. Jeden z najskúsenejších moderátorov, ten vedel verejnoprávne témy verejnoprávnym spôsobom dostať na obrazovky tak, ako sa to Pod lampou nikdy nestalo. Jedným z príkladov sú diskusie s neprekonanými historikmi, ktorí roky strávili v archívoch – Dr. Deákom a Dr. Hronským o Trianone v roku 1920 či Viedenskej arbitráži v novembri 1938, teda o kľúčových udalostiach pri vzniku, ako aj zániku Československa, kľúčových udalostiach slovenských dejín. Časť besied vyšla knižne, prepis doplnil kvalifikovaným poznámkovým aparátom historik P. Jašek. Stala sa tak dodnes nielen dobrým dokumentom dejín, ale aj toho, ako prezentovať naše dejiny na obrazovke, v televíznych diskusiách. V takejto situácii je už len drobným detailom napríklad pozvanie politológa s výrazne dominantnou prezentáciou v médiách p. Mesežnikova z Bratislavy pred kamery na vysvetlenie udalostí 4. novembra v Moskve (!), a to v čase, keď tam RTVS mala jednu redaktorku, a druhá, o. i. bývalá dlhoročná spravodajkyňa v Rusku (!), sa odtiaľ práve vrátila.

O čo dnes ide? Či RTVS, telerozhlas bude nielen na medzinárodnej, ale aj na národnej úrovni, či bude národným. Zaručí Misia verejnoprávnosti rozmanitosť, alebo bude pokračovať monopol na verejnú mienku a na jej nielen formovanie, ale i deformovanie? Ide len o to, aby sme za koncesie neodstali opäť veľkohubé sľuby. Vot vsjo.

SEBAOBRANA

Poslanci NR SR schválili v zákone možnosť odobratia dávky v hmotnej núdzi, ak jej poberateľ odmietne odpracovať aspoň tridsaťdva hodín verejných prác mesačne. Novela však má dosť odporcov spomedzi rôznych zainteresovaných, napríklad Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS) odporúčalo návrh zákona na ďalšie legislatívne konanie. Podľa mnohých starostov obcí vôbec nie je jasné, ako majú zabezpečiť prácu pre pomerne veľký počet ľudí, ktorí dávky poberajú.

Na kom štát ušetrí?

Obce a mestá budú naďalej môcť vytvárať podmienky na odpracovanie dávky v hmotnej núdzi len v rámci svojich obmedzených možností.

„Zodpovednosť za vytváranie priestoru na preukázanie aktívneho prístupu poberateľa dávky pomoci v hmotnej núdzi nespočíva na štátnej správe, ktorá je nositeľom úlohy, ale aj naďalej výhradne na miestnej územnej samospráve v podobe organizovania menších obecných služieb,“ povedala hovorkyňa ZMOS-u Marta Bujňáková.

Nový zákon ruší aj poskytovanie príspevku na zdravotnú starostlivosť, ktorý v súčasnosti dosahuje dve eurá mesačne na každú osobu v hmotnej núdzi. Od budúceho roka sa zavedie aj osobitný príspevok v sume 63,07 eura pre dlhodobo nezamestnaných, ktorí pred nástupom do zamestnania poberali pomoc v hmotnej núdzi a začali pracovať. Podmienkou bude, aby ich príjem z práce bol najmenej vo výške minimálnej mzdy a najviac vo výške trojnásobku minimálnej mzdy. Príspevok sa bude pri splnení podmienok poskytovať najviac šesť mesiacov. Domácnosti, ktorej je novo zamestnaná osoba členom, sa prestane poskytovať pomoc v hmotnej núdzi.

Nový zákon o pomoci v hmotnej núdzi zachováva príspevok 17,2 eura pre deti, ktoré si plnia povinnú školskú dochádzku. Zákon má okrem toho umožniť zrážky zo sociálnych dávok na zaplatenie pokuty za priestupky pri porušení zdravotnej starostlivosti, verejného poriadku či poškodzovaní majetku. Pracujúci ľudia s nízkymi príjmami budú mať nárok na aktivačný príspevok. Ministerstvo práce chce týmto opatrením motivovať ľudí v hmotnej núdzi k uplatneniu sa na trhu práce a zmierniť riziko chudoby pracujúcich ľudí.

Aktivačný príspevok budú úrady práce a sociálnych vecí vyplácať na každého člena domácnosti, ktorý pracuje alebo je evidovaný ako uchádzač o zamestnanie a zvyšuje si kvalifikáciu formou externého štúdia, zúčastňuje sa na vzdelávaní a príprave pre trh práce či na aktivačných prácach. Plnoletému členovi domácnosti bude úrad práce a sociálnych vecí vyplácať aktivačný príspevok vtedy, ak je evidovaný ako uchádzač o zamestnanie a vykonáva menšie obecné služby alebo dobrovoľnícku činnosť v rozsahu minimálne 64 hodín a maximálne 80 hodín mesačne. Účastníkom na týchto činnostiach má patriť aktivačný príspevok iba na základe písomnej dohody medzi úradom práce a obcou alebo organizátorom dobrovoľníckej činnosti, pričom úrad práce bude môcť kontrolovať účasť príjemcov pomoci v hmotnej núdzi priamo na mieste výkonu činnosti.

Otázka znie, kde sa nájde dostatok práce pre občanov odkázaných na sociálnu pomoc, keď im riadne platené zamestnanie nepomôžu nájsť úrady práce, ktoré sú práve na to zriadené...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Matica slovenská podala prokuratúre podnet na zločineckú skupinu

Oznámenie na „správcov“ Národného pokladu

Ivan MELICHER – Sken listu: SNN

Matica slovenská ako matka a ochrankyňa Slovákov doma i v zahraničí, ale aj iných občanov, ktorí žijú, pracujú a tvoria na území Slovenska, sa stala pre špekulatívnu skupinu predmetom chamtivosti. O tomto svedčia viaceré ekonomické kauzy, ktoré už boli v minulosti publikované. Najhoršou z nich je sprenevera Národného pokladu. Práve čelní predstavitelia Matice z minulosti boli aktérmi týchto ekonomických prechmatov. Nesmiernou nehanebnosťou týchto káuz je zneužitie citu, snaženia, práce, hmotnej a intelektuálnej obety slovenského národa. Svoje úsilie táto skupina zavŕšila tým, že odo dňa snáh Mariána Tkáča o vyriešenie ekonomických káuz viedla naňho cielené a sústredené útoky.

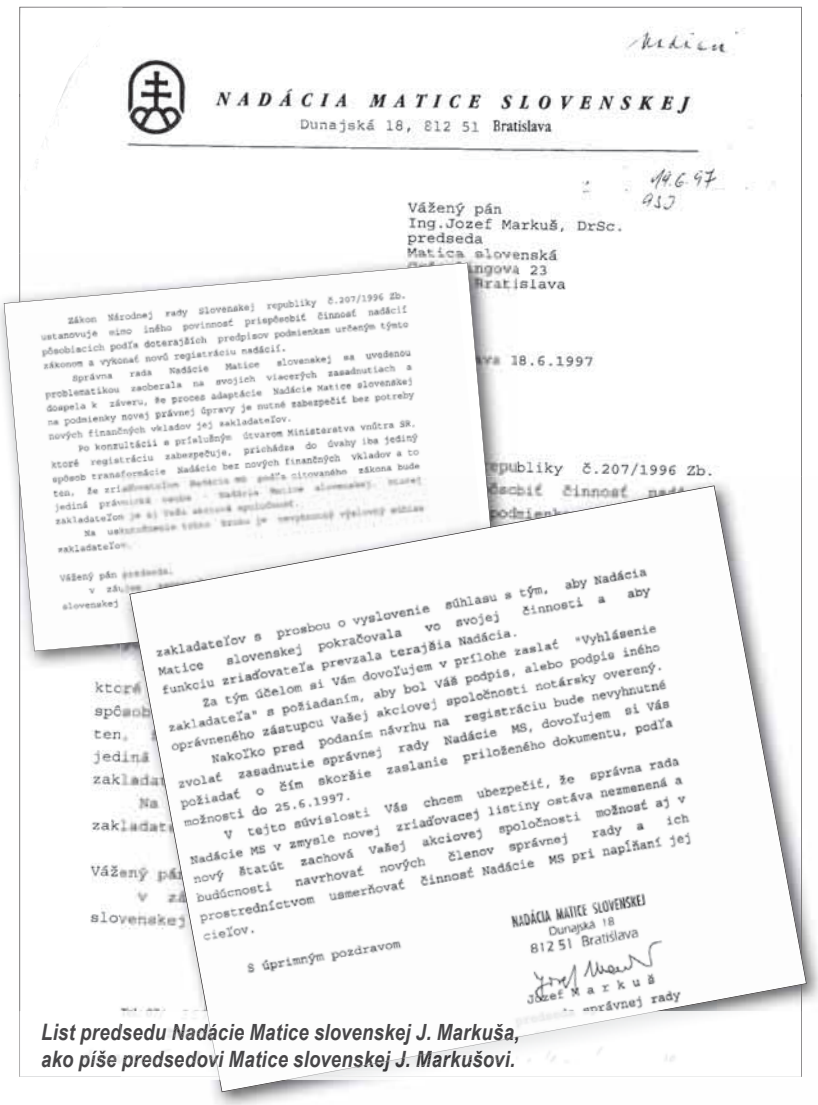
Napriek týmto snahám predseda Matice slovenskej Marián Tkáč konal a splnomocnil právneho zástupcu Jozefa Podobu na podanie nového trestného oznámenia, ktoré bolo podané 11. októbra 2013 na Odbor osobitného určenia Generálnej prokuratúry SR . Podozrivými sú osoby vystupujúce pod menami: Ing. Jozef Markuš, JUDr. Ondrej Fabrici, Vojtech Porubský a iné doposiaľ nestotožnené osoby.

■ PODANIE OZNÁMENIA

Oznámenie sa týka najmä záležitostí okolo Nadácie Matice slovenskej a súvislostí so zbierkami Národného pokladu SR. Uvádzaný trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a teroristickej skupiny (§185a TZ) je všeobecný. Pre trestnoprávne posúdenie veci nie je podstatné či spomínaná skupina je zločinecká alebo teroristická, skutok je rovnako závažný. Rozdiel je v tom, aké aktivity skupina vyvíjala. V tomto prípade ide o zločinecku skupinu zameranú na podvod, spreneveru a porušovanie povinností pri správe cudzieho majetku.

V oznámení sa tiež uvádza, že podozrivý Ing. Jozef Markuš podnikal kroky na odpredaj vecných častí Národného pokladu, ako napríklad odpredaj známok, mincí, rôznych zbierok a iné. Disponovať s vecami je oveľa zložitejšie, ako disponovať s peniazmi alebo účtami. Preto sa snažil maximálne množstvo zbierky pretransformovať na peniaze.

Osoba vystupujúca pod menom Ing. Jozef Markuš robila všetky kroky a opatrenia, aby si Nadáciu Matice slovenskej prisvojila a uzurpovala. Takto potom on sám a jemu blízke osoby mohli svojvoľne nakladať s Národným pokladom a aj so základným imaním Nadácie MS.

NADÁCIA MATICE SLOVENSKEJ
Dunajská 18, 812 51 Bratislava

Vážený pán
Ing.Jozef Markuš, DrSc.
predseda
Matica slovenská

18.6.1997

zakladateľov s prosbou o vyslovenie súhlasu s tým, aby Nadácia Matice slovenskej pokračovala vo svojej činnosti a aby funkciu zriaďovateľa prevzala terajšia Nadácia.

Za tým účelom si Vám dovoľujem v prílohe zaslať "Vyhlásenie zakladateľa" s požiadaním, aby bol váš podpis, alebo podpis iného oprávneného zástupcu Vašej akciovej spoločnosti notársky overený.

Nakoľko pred podaním návrhu na registráciu bude nevyhnutné zvolať zasadnutie správnej rady Nadácie MS, dovoľujem si Vás požiadať o čím skoršie zaslanie priloženého dokumentu, podľa možnosti do 25.6.1997.

V tejto súvislosti Vás chcem ubezpečiť, že správna rada Nadácie MS v zmysle novej zriaďovacej listiny ostáva nezmenená a nový štatút zachová Vašej akciovej spoločnosti možnosť aj v budúcnosti navrhovať nových členov správnej rady a ich prostredníctvom usmerňovať činnosť Nadácie MS pri napĺňaní jej cieľov.

S úprimným pozdravom

NADÁCIA MATICE SLOVENSKEJ
Dunajská 18
812 51 Bratislava

Jozef Markuš
predseda správnej rady

List predsedu Nadácie Matice slovenskej J. Markuša, ako píše predsedovi Matice slovenskej J. Markušovi.

■ LISTINNÉ DÔKAZY

K trestnému oznámeniu bolo predložených viacero listinných podkladov a ako príklad spomeniem list z 18. 6. 1997, kde Ing. Jozef Markuš píše sám sebe a pýta si dovolenie od Matice slovenskej, aby Nadácia MS zostala ako jediná právnická osoba (tento list bol rozdaný delegátom valného zhromaždenia MS, konaného v októbri 2013 v Martine). Korunovanie tejto absurdity je v obsahu listu, lebo Nadácia Matice slovenskej nebola jej zriaďovateľom. Len zriaďovatelia – zakladatelia, ktorých bolo jedenásť, majú právo rozhodovať o spoločnosti. Nikto iný! Samozrejme súhlasy od zriaďovateľov neboli udelené, naopak títo sa domáhali a listami deklarovali, že sa chcú na rozhodovaní o Nadácii MS naďalej podieľať.

V prvom trestnom oznámení, ktoré sa skončilo neúspešne, Matica slovenská vystupovala iba ako oznamovateľ – svedok a nie ako oznamovateľ – poškodený. Toto je z trestnoprávneho hľadiska diametrálny rozdiel. Poškodený je účastníkom trestného konania, teda má právo podávať návrhy na doplnenie vyšetrovania, nazerať do spisov, je oboznamovaný so závermi a má právo k nim zaujať stanovisko. Ak je niekto len svedkom, je k veci procesne vypočutý, a tým sa jeho úloha v procese končí. V novom trestnom oznámení Matica slovenská je v pozícii poškodeného.

■ NOVÁ MATICA

Z histórie vieme, že už v starom Ríme, o ktorého základ práva sa dodnes opierame, si museli často poradiť s tým, že páchateľ skutku zametal po sebe stopy, zastieral, zahmlieval a ničil usvedčujúce dôkazy, na čom sa do dnešných dní nič nezmenilo. Je tiež známe, že keď zločincom dochádzajú vecné argumenty, obvykle zaútočia na osobu, ktorá sa snaží ich skutky odhaliť. Používajú nevyberané osobné invektívy, polopravdy, vyfabrikované, skutočnosti. Takto pre nich nežiaducu osobu znevažujú, zneucťujú, aby na najnižšiu možnú mieru znížili jej dôveryhodnosť. Tohto sme svedkami aj v súčasnosti my matičiari priamo v Matici slovenskej, čo sa prejavilo aj na valnom zhromaždení v Martine 2013.

Povinnosťou nového vedenia Matice je hneď spreneveru Národného pokladu, ale aj iné ekonomické podvody vyriešiť. Tak ako my vyhodnocujeme a posudzujeme činy a skutky našich predkov, raz budeme posudzovaní aj my. Ktovie, ako vyhodnotí história naše postoje, platnú legislatívu, postup policajných orgánov, prokuratúry a súdov, ale aj prístup čelných predstaviteľov štátu Slovákov, ako aj všetkých ostatných, ktorí sú oprávnení zaoberať sa kauzou Národného pokladu a riešiť ju.

Čechoslovakista chystá maďaróna

Drahoslav MACHALA

Piatu kolónu slovenských historikov už dvadsaťročie hrdinsky vedie čechoslovakista a odborník v Hrozienčíkovom ÚDESK-u (v preklade Ústav dejín socialistických krajín) pán Dušou Podkováč. Príbeh tohto Snaživca je ojedinelým príbehom Karieristu. Mamička Moravanka sa zamotala na východné Slovensko, kde pracovala na pošte – veď bola z historických zemí, nemohla predsa robiť dojičku na družstve. Tam postretla slovenského schmidta... Podkováč mal prvú manželku ruštinárku Skorovstávajovú, keď ešte učil na SOŠ v Partizánskom (1965 – 1966). Už v roku 1966, keď sa na Slovensku politicky oteplilo, začal stúpať po šteblíkoch ku kariérnym nebesiam. Najskôr usilovne učil ruštinu (vedel, čo sa kariérne aj politicky oplatí) a dejepis na SVŠ Makarenkova v Petržalke. I stal sa zázrak: súdruh profesor Jozef Hrozienčík si všimol, že mladý Snaživec píše poviedky a básničky do MT, do SP, ale najmä do Nového slova mladých. Po normalizácii bolo prispievanie do Feldekovej a Mihálikovho Nového slova mladých hotovou rampou na orbitu literárnej kariéry. Súdruh profesor Jozef Hrozienčík vtedy napísal zásadnú knihu 20 rokov Ústavu dejín socialistických krajín – to je čítaníčko nádejí slovenskej socialistickej historickej vedy... Pán profesor Richard Marsina sa na posedení v kruhu priateľov vyjadril, že historici pracovníkov ÚDESK-u privátne nazývali „kádrovčíci.“ Mne by sa lepšie videl názov ústavu ÚDES... Tak z takéhoto podhubia vyrástol dnešný

O ČOM JE REČ

určovateľ smerovania slovenskej historickej vedy Podkováč, ktorého historik PhDr. Anton Hrnko označil „za neznalca slovenských dejín“.

A prišiel veľký Zamatový November, keď Snaživec urobil kotrmelec celkom v štýle svojich východniarskych spolubratov, ktorí majú svedomie nemať svedomie. Z noci do rána sa takto Marián Leško (po rýchlokurze v USA) prevtelil z ľavičiara na pravičiara a Vladimír Jancura z predsedu ZO KSS v Novom slove z obdivovateľa čechoslovakizmu pod Petrom Šabatom na horlivého slovenského vlastenca. Jancura písaním o histórii Slovenska v Pravde nemôže vzbudiť dôveru ani u vlastnej matky. Náš Snaživec Podkováč vydal zbierku poviedok Prevteľovanie, neskôr básnickú zbierku Zväčšeniny a potom poviedky pre deti Tajomstvá. A začal podľa názvov svojich kníh konať aj žiť. Podľa titulu Prevteľovanie už v roku 1991 namiesto na Východ – do Sovietskeho zväzu, kam odbornosťou a vedeckými výkonmi logicky patril –, zamieril na Západ, a to hneď do Spojených štátov. A vzápätí na kurz do Británie, kde mu ten socializmus hneď vyluxovali z hlavy. Ach, bože, títo rýchlokvasení kurzisti... Po knihách Ku kritike buržoáznych interpretácií dejín socialistických krajín (1982) a Od dvojspolku k politike anšlusu: Nemecký imperializmus a Rakúsko do r. 1922 (to by si súdružka kancelárka, členka FDJ Angela Merkelová počítala!) však nezaváhal. V deväťdesiatych rokoch (v čase vlády toho „netvora“ Mečiara) sa mu patrilo ukázať „pravú slovenskú vlasteneckú tvár“, preto čisto karieristicky napísal knihy Slovensko v Rakúsko-Uhorsku (Mladé letá 1995) a Slováci a Česi (1997). Testoval sa, či ako vedec prežije. Súdruh „socialista“ nielen prežil, ale v období zvanom Zväčšeniny aj vyrástol. Napokon prišlo rozuzlenie v podobe Tajomstiev. Konečne (za Dzurindu) sa náš čechoslovakista prejavil v plnom rozlete. On pracovitý, snaživý napísal Dejiny Slovenska, ale... vydal ich v Prahe (1998). Východniar v štýle Biľaka hneď zamieril do českej Prahy, kde našiel roztvorenú všeobjímajúcu záchrannú náruč. Vydal Kroniku Slovenska zv. 1. Od najstarších čias do konca 19. storočia. On, stredoškolský profesor dejepisu, ktorý sa nikdy stredovekom nezapodieval. V treťom vydaní Dejín Slovenska napísal túto perlu: „Nacionalizmus vlády Róberta Fica mal evidentne úlohu náhradnej témy, pretože vláda, iste aj v dôsledku hospodárskej krízy, nemohla sa spoločnosti preukázať nijakými pozitívnymi výsledkami.“ Dúfam, že za toto priaznivé hodnotenie štedrá Ficova vláda „nadelí“ Historickému ústavu SAV primeraný budúcoročný rozpočet a poslanci SMER-u-SD ho schvália!

No Podkováč nezaháľa: v týchto dňoch za nového riaditeľa Historického ústavu SAV chystá štrébera PAHOLKA s úžasným životopisom: je to čiry maďarón s maďarskou manželkou aj s maďarskou (sedmohradskou) frajerkou. Iniciatívne (či z lásky k pánovi Sedmohradska Tökösovi?) sa naučil po maďarsky, aby vedel dobre kriviť slovenské dejiny! Vážení slovákobijci, súdruhovia z piatej kolóny Historického ústavu SAV – ani jednému z vás stromy do neba neporastú!

V mimovládnych organizáciách zakladajú ohne, aby mali čo hasiť

Čím je horšie, tým je pre nich lepšie...

Ivan BROŽÍK - Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Predstavitelia mimovládnych organizácií, ktoré majú v popise živnosti blokovanie akejkoľvek resocializácie časti rómskeho obyvateľstva na Slovensku, sú buď hlúpi a majú obrovské znalostné medzery, alebo vedia, že to, čo hlásajú, nie je pravda, a teda zavádzajú verejnosť. Len aby živnosť fungovala a vynášala.

Pri predstave, koľko financií zo zahraničia, určených práve Rómom, pretečie cez takéto „mimovládky“ (MVO) a koľko sa v nich aj definitívne roztopí, je veľmi pravdepodobná druhá možnosť. V každom prípade zamestnanie na dobu neurčitú a s pravidelným príjmom v MVO je dobré živobytie.

■ **POLLÁKOV ZÁMER**

Zámer vládneho splnomocnenca P. Polláka je v podstate jednoduchý a stavia na známej múdrosti – bez práce nie sú koláče. Aj sociálne dávky musia byť poskytované aspoň za minimálnu protihodnotu. A pokuty za páchanie priestupkov musia byť tak isto vymožiteľné, inak sa štát dostáva do polohy neschopného zaručiť zákonnosť. Ako inak ich vymôcť, ak nie siahnutím na dávky? Treba pripomenúť, že toto všetko sa týka asociálov, neprispôsobivých a tých, ktorí si zo sociálnej siete, štátu a všetkých nás urobili dojnú kravu. Aj keď je „Pollákova“ iniciatíva reformou splnomocnenca vlády pre rómsku menšinu, je absolútne jasné, že jej obsah smeruje iba k náprave presne a konkrétne menovateľnej časti. Dokonca aj do radov Nerómov. Nie je to teda reforma, ktorá by pre Rómov paušálne na Slovensku zaviedla nútené práce.

Niektoré mimovládky boli dlhé týždne po zverejnení základných téz Pollákovej reformy ticho. Akoby bez názoru, ani čoby boli v šoku, že prišiel ktosi s čímsi, čo môže znamenať, že tieto MVO časom logicky vypadnú z hry – teda z finančných tokov – nech už sa volajú eurofondy, granty, sponzoring, dotácie, čokoľvek. Zrejme čakali na pokrik spriatelených mocnejších a spoľahlivých financmajstrov, najmä politikov pravice. Sklamal ich však už aj exminister práce Kaník, ktorý síce Polláka ofrflal, ale v zásade s princípom jeho reformy v reči politickej „nemá problém“. A tak bol čas vytiahnuť do boja mimovládne voje.

„Viaceré mimovládne organizácie poukazujú na to, že ide o porušovanie zákazu nútenej práce, práv detí či ochrany pred diskrimináciou. Ponúkať prácu pod hrozbou sankcií, pretože štát dopredu predpokladá, že ľudia sú leniví a nebudú mať o ňu záujem, zaváňa nútenou prácou,“ hovorí Jarmila Lajčáková z Centra pre výskum etnicity a kultúry.“ (Pravda, 14. 10. 2013) Jeden výrok za mnohé podobné. Má naznačiť a vštepiť do podvedomia, že nútiť pracovať niekoho je v rozpore s Ústavou SR. Tak sa pozrime, čo na to samotný základný zákon štátu. Môže tak urobiť každý, s pomocou internetu to trvá asi tri minúty.

■ **REČ ÚSTAVY**

V článku 18 Ústavy SR hneď v prvom odseku sa síce píše: „Nikoho nemožno poslať na nútené práce alebo nútené služby.“ Ale súčasťou ústavného zákona je aj nasledujúci text článku 19, kde sa v odsekoch a, c, d, e píše: „Ustanovenie odseku 1 článku 18 sa nevzťahuje na ... osoby vykonávajúce iný trest, nahrádzajúci trest odňatia slobody..., službu vyžadovanú na základe zákona v prípade živelných pohrôm..., konanie uložené zákonom na ochranu života, zdravia alebo práv iných osôb..., menšie obecné služby na základe zákona.“

Za iný trest ako trest odňatia slobody sa považuje aj pokuta, a to bez debaty. Všetci vieme, ako vojaci dreli počas pohromy v Jarovniciach, a drvivá časť tamojších obyvateľov sa sústredila nanajvýš tak na odber tiež vojakmi varenej a zadarmo podávanej stravy. A menšie obecné služby? Tak kde sú tu nútené práce v rozpore s Ústavou SR? Kde Pollákova reforma „naráža na ústavnosť“?

Pravdaže, vychádza z toho, že treba naplniť ústavou garantované právo na prácu, a to pre všetkých. Pretože aj medzi Rómami je väčšina takých, ktorí pracovať chcú, ale na trhu práce šancu stratili. Možno aj vinou svojich rodičov a spoluobyvateľov. A aktuálne skúsenosti tvrdia, že práve títo sú dnes šťastní, ak dostanú od starostu dôveru a môžu si zarobiť pár desiatok eur povedzme na aktivačných prácach. Tak prečo aj v tomto ich skromnom a konečne trochu šťastnom začiatku niektoré MVO robia všetko preto, aby sa im to zakázalo? Z obavy o stratu vlastnej „náplne práce“?

POZNÁMKA

Na Slovensku sa hľadá politická strana, ktorá by vozila svojich členov, priaznivcov a potenciálnych voličov napríklad do Kapitolu v USA. Alebo – do Knessetu v Izraeli. Či do Bieleho domu v Moskve neďaleko Nového Arbatu. Takú, ktorá organizuje zájazdy z južného Slovenska do Országházu (Krajinského domu, inak tiež parlamentu MR), stojaceho v Budapešti na brehu Dunaja, totiž už máme. Našťastie, zatiaľ sa zbláznila iba jedna iredentistická partaj, teda lepšie povedané jej vedenie. A výraz „zblázniť sa“ je v tomto prípade naozaj mimoriadne láskavý.

Naháňanie voličov prekračuje hranice

Naháňanie voličských percent má najrôznejšie podoby a v Strane maďarskej komunity (SMK) malo a má odnepamäti (ak si dobre pamätáme) vždy provokatívnu nacionalistickú pachuť. Pre SMK je Slovensko dobré iba na to, aby poskytlo svoju pôdu stranícke aktivitám niekoľkých šialencov, ktorí ani storočie po Trianone nevedia žiť konštruktívnou európskou prítomnosťou a jej sľubnou budúcnosťou, ale mentálne sa pohybujú v zatuchnutom „veľkomaďarsku“. Rozprávanie našich starých mám, ktoré tĺkli maďarskí učitelia v školách griflíkmi po hlavách a ktorým nadávali do „butatótov“, im stále v ušiach znie ako rajská hudba. Ex tunc, teda neplatné od samého začiatku, za také boli v Paríži v roku 1947 na autoritatívnej medzinárodnej úrovni vyhlásené všetky právne akty, opierajúce sa o Mníchovskú dohodu a druhú Viedenskú arbitráž. Teda územia, ktoré na základe fašistických scenárov získalo Maďarsko odtrhnutím od v tom čase už dávno zvrchovaných krajín bývalého Uhorska, nikdy neboli, nie sú a nebudú „maďarské“. Kto tvrdí opak, šíri jednu z hlavných programových ideí nemeckého (a kolaborantského maďarského) nacionálneho socializmu tridsiatych rokov dvadsiateho storočia.

Nemecko sa už dávno najrôznejšími cestami a výrokmi od niečoho takého dištancovalo a veľakrát sa ospravedlnilo obyvateľom dotknutých štátov. Maďarsko naopak – vari s výnimkou svetovo uznávaného intelektuálneho prezidenta Árpáda Göncza – sa doteraz všemožne snaží o maďarskú či uhorskú revitalizáciu „Karpatskej kotliny“. A organizuje doslova diverznú činnosť na územiach, ktoré mu nikdy nepatrili, ale ktoré si z nacionalistických príčin neustále privlastňuje. Mimochodom, ešte stále platí, že šírenie myšlienok nacionálneho socializmu je nepremlčateľným trestným činom? Alebo nie?

Zdá sa, akoby isté organizované skupiny skúšali trpezlivosť Slovenska. Najmä v roku 2013. Maďarský Jobbik rokuje v Komárne, má tam svoju kanceláriu, Slovákom sa podsúva Vízia 2016 – program autonomizácie juhu Slovenska podľa kosovského scenára, prvý raz zrejme dôjde k trestným činom marenia (nie náhodou najskôr župných) volieb na Slovensku. Kostlivcov iredentizmu zo svojich skríň čoraz intenzívnejšie vyháňa maďarská etnická politika, pôsobiaca na Slovensku. Žiaľ, úspešne, beztrestne a dokonca, už aj bez väčšieho rozruchu.

Jan ČERNÝ

Širokorozchodná trať už dáva Slovákom prácu i zárobok

Dubnické podvozky pre Uralvagon

Text a foto: Jan ČERNÝ

Jedna z našich tlačových agentúr nedávno informovala o tom, že prvý slovenský závod už našiel prácu pre širokorozchodnú trať, aj keď sa ešte nepredĺžila oproti svojmu pôvodnému stavu ani o centimeter. A desiatky ľudí v okolí Dubnice nad Váhom dostali po dlhých rokoch šancu opäť pracovať a niečo si zarobiť.

V Dubnickom metalurgickom kombináte, s. r. o., (DMK) v Dubnici nad Váhom začali so sériovou výrobou komponentov železničných podvozkov pre širokorozchodnú trať. Podvozky sú určené pre ruský závod Uralvagon.

„Stavil som na históriu tejto fabriky, kde sa predtým vyrábala špeciálna oceľ na výrobu tankov. Na základe tých historických skúseností sa podarilo vyrobiť špeciálnu oceľ na tieto podvozky,“ povedal projektový manažér spoločnosti Juraj Mác. V súčasnosti už v kombináte pracuje 330 ľudí. Ďalších 200 zamestnancov by mohli zamestnať do konca budúceho roku, aby dosiahli predpokladaný stav 550 pracovníkov. Vyrábať by tu mali mesačne maximálne tisíc podvozkov.

■ **KRONIKA OŽÍVA**

Pamätníci už aj strednej generácie spomínajú, ako sa do Dubnice nad Váhom do tamojšej „Škodovky“ ešte pred dvadsiatimi rokmi zvážali z okolitých obcí regiónu robotníci. Desiatky autobusov už pred štvrtou ráno mierili aj na koncové lazy a v kolónach v rámci trojzmennej prevádzky fabriky mierili do Dubnice. Posledné spoje sa vracali okolo polnoci. Donedávna bolo v týchto obciach ticho, železničná lokálka na Lednické Rovne je zrušená, denne prejde iba niekoľko autobusov, zväčša prázdnych. Ľudia z regiónu odcestovali za prácou za hranice – najčastejšie do blízkej Českej republiky, ale aj do Rakúska, do Talianska. Manažéri DMK urobili jedinú správnu vec – použili hlavu a...

„V Rusku sa vymieňajú podvozky na dvestotisíc vagónoch ročne, zhruba stotisíc vagónov montujú nových. Ten trh je veľký a každý, kto dokáže taký podvozok vyrobiť, má svoje uplatnenie,“ vysvetlil pre agentúru SITA Juraj Mác. Momentálne vyrába dubnický kombinát dvesto podvozkov

EKONOMIKA

mesačne. „Uvidíme, čo prinesie zima, zimné podmienky, mráz, ale chceme si toto tempo udržať a postupne ho zvyšovať na tisíc podvozkov do konca budúceho roka,“ povedal. Hodnota jedného podvozku je desaťtisíc eur. Mesačný obrat by tak mal byť desať miliónov eur.

■ **REGIÓN SA NADÝCHOL**

Do dvoch rokov by v Dubnici malo nájsť prácu ďalších 150 až 200 ľudí. Iná divízia DMK by sa mala venovať remontu a opravám vagónov. Celkovo by tu malo pracovať okolo 800 ľudí. Približne toľko ich tu pracovalo aj pri výrobe ocele na tanky – v tých časoch, keď fabriky v považskom údolí išli na tri zmeny. Nový projekt predĺženia ŠRT v sebe skrýva šancu pre ďalšie naše kedysi priemyselné regióny, v ktorých dnes stoja pusté fabriky a stovky ľudí na miestnych úradoch práce.

„Slovensko si dnes takýto projekt zo štátneho rozpočtu nemôže dovoliť. Je šialenstvom financovať projekt, ktorý zoberie prácu zo Slovenska za peniaze slovenských občanov,“ vyhlásil v júli v Košiciach poslanec SDKÚ-DS Viliam Novotný. Výrok si v kontexte vyššie uvedených faktov nezaslúži ani len komentár. „Projekt širokorozchodnej železnice sa týka ekonomík štyroch štátov a pre Slovensko prinesie viac ako 8 000 nových pracovných miest,“ povedala pre TASR advokátka Jana Martinková, ktorá sa tejto problematike venuje už dlhšie.

■ **UZNANIE DO DUBNICE**

Manažérom z DMK v Dubnici nad Váhom patrí v dnešných časoch doslova uznanie. Preukazujú v praxi, že ekonomika nemôže byť podriadená politike. Že kapitáni priemyslu musia mať slobodu vo svojich hospodárskych zámeroch. A že nekompetentné názory mnohých v politike, ktorí sú presvedčení, že od klíčenia zrna cez transplantáciu bedrového kĺbu až po jadrovú reakciu sa rozumejú všetkému, musia ísť za okraj záujmu normálne uvažujúcich (a z času na čas voliacich) ľudí. Ak sa ukáže, že Dubnica opäť po dvadsiatich rokoch dokáže oživiť vlastných ľudí vo vlastnom regióne, je to svetlý bod v nateraz tmavom tuneli hospodárskych perspektív Slovenska. Je to prelomový rok, ktorý nielen symbolicky môže poslať krízu do minulosti. Hoci aj na príklade využitia potenciálu ŠRT.

Sergej KOZLÍK, člen Skupiny Aliancie liberálov a demokratov za Európu

Slovensko je neoliberálny pupok sveta

Bývalý podpredseda vlády SR, minister financií, dlhoročný podpredseda HZDS pre ekonomiku, člen rozpočtového výboru Európskeho parlamentu – to je v skratke doterajšia kariéra europoslanca Sergeja KOZLÍKA. V roku 1998 mu úradujúci prezident republiky prepožičal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy. Politik s originálnymi riešeniami pre fungovanie Európskeho parlamentu, no rovnako ho zaujíma i ďalší osud ĽS-HZDS.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

● Na Európsku úniu sa v ostatnom čase valí kritika. Akú odozvu v štruktúrach Únie má takáto kritika?

Napriek tomu, že EÚ už existuje niekoľko desiatok rokov, stále je mladá inštitúcia a určite mnoho vecí v nej možno zlepšovať. Najdôležitejšou podstatou EÚ zostáva jednotný trh. Samozrejme, aj v tomto smere je nad čím sa zamýšľať. Stále sa hľadá modus vivendi medzi tým, čo je možné a potrebné riadiť z vrcholového centra Únie a čo si majú riadiť jednotlivé štáty. Ten konflikt bude stály. Niekedy Brusel rieši aj to, čo by nemal, inokedy nám chýbajú niektoré spoločné predpisy.

● Únia však nie je len jednotný trh. Jej odporúčania sa týkajú takmer všetkých oblastí života...

Iste, patrí sem aj voľný pohyb osôb, peňazí... a sú pravidlá, ktoré by sme potrebovali zjednotiť. Povedzme – dopravné predpisy. Keďže jestvuje voľný pohyb osôb, štáty Únie by mali mať zabezpečené sociálne či zdravotnícke krytie občanov. Mali by sa uznávať profesie. To je priestor, ktorý zďaleka nemáme harmonizovaný. A potrebovali by sme jednotné pravidlá. Na druhej strane existuje množstvo centrálnych rozhodnutí, ktoré by nemuseli byť riešené na úrovni EÚ, a o tom je spor. V súčasnosti napríklad ako s daňami? Ja zastávam názor, že daňové pravidlá v istom rozsahu majú byť v právomoci národných štátov. Ale nadnárodné korporácie v rámci svojho vnútropodnikového účtovníctva robia psie kusy, a tak prelievajú peniaze do offshore spoločností, že to sa nedá riešiť národným účtovníctvom a národným daňovým systémom. V tomto smere by bolo potrebné dospieť k harmonizovaným daňovým systémom a nielen v EÚ, ale aj v rámci OECD a G20.

● A je vôbec záujem odstraňovať obrovské rozdiely, ktoré v rámci štátov EÚ jestvujú?

Treba povedať, že euro ako spoločná mena nie je príčinou sociálnych rozdielov. Ona ich len zviditeľňuje. Problémom nie je ani neexistencia jednotnej sociálnej politiky, tá nikdy nebude jednotná. Skôr sú výhrady voči tomu, že máme jednotnú menu, ale nemáme jednotné pravidlá rozpočtov, ktoré by zaväzovali štáty k udržovaniu schodkov na primeranej úrovni. Pretože každý štát, ktorý používa euro, keď sa dostane do kolapsu, ohrozuje úroveň eura. V tom sa už posunuli veci ďalej; EÚ začína kontrolovať rozpočty štátov eurozóny a má isté nástroje, ako prinútiť jednotlivé členské štáty eurozóny k tomu, aby svojím správaním neznehodnocovali euro. Takže všetko napreduje, ale tie nástroje sú nové a až život ich bude verifikovať. Ale preto predsa nebudeme napádať podstatu EÚ.

● Patríte do politickej frakcie liberálov a demokratov. Vyhovuje vám toto začlenenie sa?

Do istej miery mám liberálne cítenie, ale nie pre všetky oblasti. Jednotný trh je síce zaujímavý, ale kde sú jeho hranice? Typickým príkladom je agrosektor, kde je zjavné, že nové krajiny EÚ veľmi doplatili na spoločnú poľnohospodársku politiku a nedostanú sa z toho ani po zmene od budúceho roku. V prípade potravín a poľnohospodárstva som skôr zástancom regulovaného trhu. Ide totiž aj o udržanie životného prostredia, prírody, doslova krajiny. A to sú veci, ktoré by nemali byť vystavené voľnému trhu. A nie všetko sa dá organizovať len tým, že sa uzavrú regióny do regionálnych trhov, ako to majú Rakúšania, Nemci, Švajčiari, Taliani, Francúzi. Žiaľbohu, chýba nám solidarita.

● Môže sa vôbec nejaký štát v rámci EÚ uzatvárať do regionálnych trhov? Mohlo by to urobiť aj Slovensko? Veď aj dotácie sú rozdielne pre Slovensko a trebárs pre Rakúsko?

Dotácie sa postupne zbližujú. Druhá vec je, že u nás úplne chýba regionálne povedomie, že si kúpim trebárs jablká len zo svojho regiónu... Chýba nám vlastenectvo, ktoré sa začína v regióne a posúva sa ďalej. Ako keby sme sa zaň hanbili. Zároveň to má obrovský ekonomicko-sociálny zmysel. Takže tu musíme výrazne pokročiť a v tom by mali aj médiá zohrávať svoju rolu.

● Niektoré rozhodnutia Únie priamo poškodzujú krajinu, lebo sú v rozpore s agrotechnickými postupmi. Je šanca zmeniť poľnohospodársku politiku Únie?

Musí sa o tom hovoriť. Môj názor je dosť ojedinelý. Tvrdím, že krajiny by mali mať právo chrániť osemdesiat percent poľnohospodárskeho trhu. Právo, nie povinnosť. Právo preto, že ide o udržanie krajiny, bazálnej zamestnanosti. A dvadsať percent môže byť predmetom voľného obchodu, kde tí najefektívnejší sa presadia aj na trhoch okolitých krajín. Ale - s limitom. Nám však trh rozvracajú nielen dovozy z krajín EÚ, ale i z Brazílie, USA a ďalších štátov, kde majú úplne iné pravidlá i prístupy k lacným, geneticky modifikovaným potravinám. Podobne je to v otázke životného štandardu zvierat. Veľké krajiny v EÚ zneužívajú svoje postavenie a zaplavujú malé krajiny svojimi prebytkami za minimálne ceny. A tie sú prakticky bezbranné. Veľmi ťažko sa bráni voči obchodným reťazcom, ktoré legálne dovážajú tieto prebytky či dlhodobo skladované výrobky za nízke ceny. Preto hovorím o systémovom riešení, ktoré by priamo určilo, v akom rozsahu štát má právo zabezpečovať si svoju sebestačnosť. Súčasne tým rieši krajinu i základnú zamestnanosť.

● Ale nerieši to reťazce.

Reťazce sa prispôsobia. Boli by nútené nakupovať a hľadať najlacnejších dodávateľov na Slovensku a nie využívať jednoduchšie spôsoby a z nemeckých skladov brať roky hlboko zmrazené mäso, maslo alebo voziť sem menej kvalitné tovary.

● Je toto len problém Slovenska alebo ho majú aj iné krajiny EÚ?

Silným štátom tento systém vyhovuje, menšie krajiny západnej Európy majú dobre organizované regionálne trhy. Takže tento problém vyvstáva len v malých východných štátoch a ich hlas je slabý. Nie sú zjednotené, každého z nich vedia nalákať sľubmi a rozložiť.

● Korupcia na najvyššej úrovni?

Nechcem to nazývať korupciou, jednoducho nové členské štáty nemajú dostatok síl. Oceňujem preto ministra Ľubomíra Jahnátka, že sa pustil do nerovného boja. Zrejme vidí, že ani nová poľnohospodárska politika Únie neposkytuje východným krajinám vyrovnanie podmienok. V porovnaní s minulým obdobím síce dostaneme viac peňazí, ale nerieši to základný problém. Ten boj nie je zďaleka ukončený.

● Aké sú teda východiská?

Jestvujú vedecky podložené dôkazy o tom, že znova treba pristúpiť k organizácii trhov a vytypovať segmenty, v ktorých je žiaduca regulácia, kde bezbrehý liberalizmus sa ukázal ako škodlivý. Prijímajú sa opatrenia a nanovo sa regulujú napríklad finančné trhy, banky, tým viac by sa malo prikročiť k regulácii v takých citlivých segmentoch, ako sú výživa, zdravie, sociálna sféra. Tam bezbrehý liberalizmus nemá miesto.

● Pravica na Slovensku, ak prehliadneme niektoré cudzorodé strany v nej, získavala moc práve na integračnej agende. Ale vláda Ivety Radičovej sa paradoxne rozpadla na politike EÚ.

To len ukazuje, že pravica na Slovensku prakticky nejestvuje. Je nevykvasená, nevyprofilovaná. A tá dzurindovská, ktorá vládla osem rokov, to boli typické neoliberálne sily. Dokonca ani KDH nie je nijaká konzervatívna strana. Naivne presadzovalo nízku rovnú daň, čo je typický neoliberálny nástroj, od ktorého všetky významné západné krajiny odišli. Tieto majú síce nízke dane, no najmä pre tých, čo investujú, podnikajú. Ale ináč priemerný podiel štátu na HDP v západnej Európe je štyridsať percent. A v SR len dvadsaťdeväť. Veď my sme neoliberálny pupok sveta. A to sa tu založilo po roku 2000. Slovensku chýba plnokrvná pravica, ktorá bojuje za záujmy národných podnikateľov. Aby podnikateľský priestor v štáte fungoval pre podnikateľov, ktorí na tom území podnikajú, a nie aby sa otváral priestor na odliv zdrojov von zo Slovenska. Do istej miery by sa dalo povedať, že dnes pravicu na Slovensku zastupuje Smer, ktorý má bezprostredné naviazanie na slovenských podnikateľov. Na Slovensku absentuje aj plnokrvná stredoľavá strana.

● Kto teda ovláda Slovensko, finančná oligarchia?

Na Slovensku nezlyhávajú podnikatelia, zlyháva štát a už dlhodobo. Podnikatelia sa starajú sami o seba a štát by mal dbať o to, aby fungovalo podnikateľské prostredie, jestvovali nástroje na korektnú súťaž a mechanizmy proti tunelovaniu zdrojov. Aby nám zdroje neutekali von. To by mal realizovať štát prostredníctvom politikov. Krajiny, v ktorých dobre funguje organizácia štátu – ako Nemecko, Rakúsko, severské krajiny, Švajčiarsko, prešli oveľa efektívnejšie krízou než tie, ktoré poriadne nefungujú. K takým patria južné štáty a štáty východnej Európy, jednoducho štáty, ktoré sa hľadajú. Netvrdím, že treba posilňovať štát v tom zmysle, že všetko má patriť štátu, ale aj v kapitalistickom systéme má štát svoje funkcie. Treba sa pozrieť do vyspelých krajín, ako to robia, prečo Nemci majú najvyššiu zamestnanosť od druhej svetovej vojny napriek tomu, že Európa je stále v kríze.

● Voľby do Európskeho parlamentu sú predo dvermi. Má EÚ nejakú volebnú stratégiu, ktorá by mohla ovplyvniť budúcnosť štátov Únie?

Stratégiou EP by malo byť viac sa ukázať občanom Únie.

● A nie je to málo?

Isteže. Aj v tomto smere mám dosť ojedinelý názor – treba hľadať novú konštrukciu EÚ. Súčasný systém je skôr stavaný pre federálny štát, ale ten tu nie je. EÚ nie je federácia. Únia organizačne pozostáva z Európskej rady (ER), ktorá je akousi európskou vládou zloženou zo zástupcov vlád jednotlivých štátov. Ďalej z Európskej komisie (EK), ktorá je výkonným orgánom, a z Európskeho parlamentu (EP), ktorý je síce priamo volený, ale nie je bezprostredne naviazaný na európske vlády a parlamenty. Ako keby visel vo vzduchoprázdne. Na Slovensku sme za desať rokov členstva v Únii nedokázali nájsť úzke prepojenie s národným parlamentom a vládou. Pritom politiku EÚ diktujú národné vlády cez ER a je úžasné, že či ide o pravicové, ľavicové alebo liberálne vlády, vždy sa vedia zísť a dohodnúť na mnohých veľmi ťažkých témach, ako sú rozpočty či regulačné opatrenia a podobne.

● Ale narazia na parlament...

Nuž, často EP prichádza s úplne inými názormi ako ER, lebo nemá bezprostredný súvis na parlamenty národných štátov ani na ich vlády. Je v inštitucionálnej hierarchii akýmsi solitérom. Aj teraz sa hádame o rozpočte. Hoci ER sa už dohodla, parlament chce viac peňazí. Na vedu a techniku, na zamestnanie mladých, ale to niekto musí zaplatiť. Kto iný než vlády štátov EÚ. Keďže Európa nie je federalizovaná, EP by mal byť odvodený od národných parlamentov. Je možná úvaha, že EP by nemal byť volený priamo, ale výbory pre európske záležitosti národných parlamentov by raz do mesiaca vycestovali do Štrasburgu, sídla EP, a hlasovali by v súlade so záujmami domácej politiky. Odhlasovali by to, na čom sa dohodla ER. Lebo tá predstavuje európsku vládu. Znamenalo by to obrovské úspory...

● Úplný prevrat...

Áno, úplný prevrat, až mám obavu o tom hovoriť. Je to je môj osobný názor, ku ktorému som dospel za roky pôsobenia v EP. Za aktuálnych podmienok je EP tak trochu virtuálne divadlo.

● V súčasnosti EP rozhoduje o rozpočte.

Dokonca o troch rozpočtoch. Jeden sa týka roku 2014, ďalší výhľadu na roky 2014 až 2020, no a ukazuje sa, že na rok 2013 nie je dostatok zdrojov na krytie všetkých záväzkov, ktoré ER garantovala členským krajinám, a tie sú právne nárokovateľné. Tento rok je posledným rokom rozpočtového obdobia, v ktorom chýba okolo troch miliárd eur. To znamená, že ministri financií národných štátov musia uvoľniť peniaze zo svojich národných rozpočtov, čo sa im nechce. Ak sa tak nestane, môže vzniknúť, že sa plnenie záväzkov presunie do roku 2014. To by však bola tragédia napríklad pre starostov obcí, ktorí majú úvery z bánk a zrazu by ich nemali z čoho zaplatiť. A to by sa týkalo všetkých, ktorí využívajú európske fondy. To je jeden problém a ďalším je rozpočet roku 2014. EP ho chce navýšiť o čiastky na vedu a techniku, na vzdelávanie, zamestnávanie mladých, čím sa dostáva do rozporu s ER i EK. No a ani na dlhodobý rozpočtový výhľad nie je zhoda medzi parlamentom, radou a komisiou. V súčasnosti prebiehajú zmierovacie konania a verím, že sa ukončia do konca roku, aby od prvého januára EÚ nemusela ísť na provizórium.

● Aká je pozícia frakcie Aliancia liberálov a demokratov za Európu v EP?

Aliancia liberálov a demokratov za Európu je tretia najväčšia frakcia a pokladám ju za životaschopnú a akčnú. Je zložená z dvoch politických európskych strán – európskych liberálov a európskych demokratov a HZDS je členom európskych demokratov. Vo frakcii je väčšina liberálov, čo do istej miery predurčuje niektoré pozície tejto frakcie, najmä čo sa týka postoja k menšinám, najmä k inak sexuálne orientovaným skupinám. Musím povedať, že nie vo všetkých prípadoch hlasujem zajedno s touto frakciou, napríklad ak sa týka manželstiev homosexuálov a adopcií detí takýmito pármi. Liberáli však dokázali rozhýbať parlament, napríklad keď sa bolo treba vyjadriť k úrovni demokracie v Taliansku počas vlády Berlusconiho alebo k Orbánovým prešľapom voči demokracii v Maďarsku. Práve pričinením sa liberálov zaujal EP negatívnu pozíciu k týmto dvom krajinám. Na druhej strane musím povedať, že podporujem Orbánove ekonomické kroky, najmä dodanenie nadnárodných spoločností. Dokonca EÚ v tejto súvislosti odstúpila od niektorých podaní na Európsky súd voči Maďarsku. Napriek tomu, že iba v osemdesiatich percentách hlasujem totožne s liberálmi, patrím k nadpriemerne hlasujúcim v liberálnej frakcii. To aj mňa prekvapilo.

R - 2013049

Viedenská arbitráž spred 75 rokov - čierny deň v dejinách Slovenska

Vzali nám vtedy tretinu ornej pôdy

Ján ČOMAJ – Foto: archív Ferdinand VRÁBEL

V Mníchove sa 30. 9. 1938 veľmoci dohodli o odstúpení značnej časti Česka – tzv. Sudet – Hitlerovmu Nemecku s tým, že prípadné územné požiadavky Maďarska a Poľska voči ČSR sa budú riešiť medzi zainteresovanými krajinami – v prípade, že sa nedohodnú, rozhodnú mocnosti. K dohode nedošlo, ale Británia a Francúzsko sa vzdali rozhodujúceho práva. O novej hranici Slovenska rozhodli preto 2. 11. 1938 Nemecko a Taliansko, presnejšie ich ministri zahraničia.

Po roku 1945 nariekali, ale v roku 1938 radostne odstraňovali označenie našich hraníc.

Krátko po Mníchove, keď sa veľmoci naivne nazdávali, že Hitlera podhodenou kosťou – pohraničnými oblasťami Česka – nasýtili a že naveky bude svätý pokoj, ozvali sa Maďari. A hrdé veľmoci, tváriace sa ako majitelia sveta, nechali ich drzé územné požiadavky, len pár rokov po konečných záveroch v Trianonskom paláci versaillského komplexu, na rozhodnutie „nezávislým“ arbitrom. Boli nimi dvaja grófi – jeden nemecký, von Ribbentrop, jeden taliansky, Ciano, jeden minister zahraničných vecí Hitlerovho Nemecka, druhý Mussoliniho Talianska. A tí dvaja sudcovia „v územnom spore Maďarska, ČSR a Rumunska“ vyniesli ako „nezávislí arbitri“ dva roky po sebe dva verdikty. Prvé rozhodnutie: Maďarsko dostane ako súčasť svojho zvrchovaného územia 12 000 štvorcových kilometrov južného Slovenska a vtedajšej Podkarpatskej Rusi. Druhý verdikt odznel o dva roky, keď Maďarsku prisúdili 43 000 štvorcových kilometrov rumunského územia, celé severné Sedmohradsko s vyše dvoma miliónmi obyvateľov.

■ HRANICA Z KOLÍKOV

Jožko Hnitka tušil, že dedina, do ktorej sa pred pár rokmi presťahovali z Hlineného, leží v ohrozenej zóne, že aj ona pravdepodobne padla za obeť. No v tom virvare udalostí sa ani presne nevedelo, kadiaľ v skutočnosti pôjde hranica. Arbitri ju stanovili (od západu na východ) len veľmi zhruba, vymenovali mestá, čo sa odkroja od Slovenska – a všetko na juh od nich pripadne Maďarom: Senec – Galanta – Vráble – Levice – Lučenec – Rimavská Sobota – Jelšava – Rožňava – Košice – Michaľany – Veľké Kapušany, aj mapu, ale v takej mierke, že sa podľa nej nedalo presne orientovať. Dobre, spomenuté mestá budú už Maďarsko... A čo dediny, čo nie sú celkom zjavne na juh od nich?

Našťastie sa už nemusíme takýmito problémami zaoberať, takže nemusíme ani rozmýšľať, aký je rozdiel medzi delimitáciou a demarkáciou hraníc. Na neslávnych viedenských rokovaniach delimitovali neslávni arbitri. Delimitovali – teda hrubou ceruzkou naznačili na mape hranicu. Demarkovali však zememerači a kolíky tĺkli vojaci v teréne. A tak si povedzme gróf Eszterházy zavolal veliteľa jednej demarkačnej skupinky kolíky tlčúcich vojačikov na cigaru, koňak a kávu, posedeli, pofajčili, popili, až nadporučík veľkoryso prikývol, že pána grófa chápe a veľmi rád mu vyhovie, najmä ak je to ešte na prospech Slovenska – kolíky vojaci zatĺkali o pár sto metrov južnejšie, ako mali. Grófovi, pravdaže, nešlo o to, aby Slovensku zachránil päť-šesť hektárov územia, ale akurát na nich sa rozprestierali jeho najkrajšie ovocné sady. A z obchodného hľadiska bolo oveľa výhodnejšie, aby zostali na Slovensku, ako by mali pripadnúť do Maďarska. Tam bola ovocinárska konkurencia neporovnateľne väčšia a ceny nižšie ako u nás. V Maďarsku by bol jeden z mnohých, na Slovensku bude pán. Aj osobne radšej zostal na Slovensku, ako by sa mal poklonkovať akémusi vyslúženému c. a k. admirálovi, navyše keď ešte s istotou rátal aj s poslaneckým mandátom v slovenskom parlamente. On sám pre seba viedenskú arbitráž nepotreboval. A keď už bola, nech mu padne na úžitok! Všetko zlé je na niečo dobré.

Jednoducho – niekoľko dní sa nevedelo, kadiaľ presne pobeží nová hranica, ak sa len okamžite nedovalili maďarské vojská, v horšom prípade a oveľa častejšie nedočkavé jednotky maďarských militantných civilistov – domobrany, teda honvédov, a nezačali vyháňať, rabovať, obsadzovať ešte skôr, ako doznela správa z rádia.

■ HROZNÉ DNI

Možno ani nie tak pre štát, ten sa akosi prispôsobil, politické panstvo zutekalo alebo sa pripravovalo na útek, pán prezident Beneš sa už zariaďoval na dlhodobý pobyt v Londýne, ale najmä pre drobných ľudí z mestečiek a dedín na juhu Slovenska to boli hrozné dni. Rusíni na východe si už aj zvykli, že sa vlády nad nimi striedali ako počasie. Mali na to neskôr aj vtipy, povedzme ten o mužovi, čo sa narodil v Uhorsku, maturoval v Československu, narukoval v Maďarsku, ženil sa v Sovietskom zväze, pracoval na ukrajinskej štátnej železnici – a pritom sa po celý život nepohol z Mukačeva.

Aj počasie začiatkom novembra 1938 bolo hrozné. Fúkal protivný vietor. Keď nepršalo, aspoň mrholilo. Nadránom sadla na polia, cesty a celý kraj nevľúdna a mrazivá hmla. Keď večer do niektorej zabratej dediny vpadla maďarská ozbrojená moc, boli ľudia, čo si želali, aby nepadala hmla a súmrak, ale radšej nech sa na tento zdivočený svet zrúti celá obloha. Rozkaz bol všade rovnaký, len intenzita hlasu a spôsoby sa o čosi líšili – vojsko reprezentovali, povely vydávali a plnenie rozkazu kontrolovali maďarskí dôstojníci, neraz aj synovia zmiešaných manželstiev, ako to v pohraničí býva, honvédi však vystupovali ako hulváti, dobrovoľné jednotky bojachtivých dedinských mladíkov a mestských štricákov, na ich čele najagilnejší frajeríkovia, bohorovne sa tváriaci, dôležití a hrdí, že môžu rozhodovať o osudoch ľudí. Do rána museli rodiny opustiť gazdovstvo a odviezť si z neho toľko, čo dokázali naložiť na rebrinový voz. Kravy, kozy, žrebce, psík... Sviňa pod lavičkou s gazdom a gazdinou. Deti v perinách. Dospievajúce a dospelé pešo za vozom. Kone v záprahu. Pre štátnych úradníkov sa ich československý zamestnávateľ obyčajne usiloval zabezpečiť nákladné auto z vlastných zdrojov, od špeditérskych firiem, niekedy aj od armády, ktorá však mala dosť svojich starostí so sťahovaním kasární, posádok, skladov, munície, zbraní, vysunutých stanovíšť, finančnej stráže a úradov štátnej správy. Treba mať pritom na mysli, že áut v tých časoch nebolo ani zďaleka toľko ako dnes a korby mali malé, len o čosi väčšie ako rebrinák.

Niekde boli slušní maďarskí velitelia, úradníkom a učiteľom ponúkli vlastné nákladné autá. Niektorých, obľúbených medzi maďarskými spoluobčanmi, dokonca prehovárali, aby zostali, že im oni sami vybavia povolenie na pobyt. Ľudia, ktorých k miestu nepútala pôda, obyčajne však nepodľahli zvodom. Najviac ak prijali ponuku na odvoz, to bolo všetko. Ani to nebolo jednoduché. Maďarské nákladiaky mohli len po novú hranicu. Tam museli ľudia všetko vyložiť a čakať – v hmle, mrholení a zime aj dva-tri dni, kým po nich príde auto zo slovenskej strany. Hrozné aj pomyslieť. Väčšina rodín s deťmi. A tých bývalo vtedy oveľa viac ako dnes.

Smutný osud slovenských vysídlencov.

■ STRATENÉ DEDINY

O piatej popoludní sa zotmelo a ráno museli byť domy, stavania, maštale, prázdne. Najneskôr do obeda. Inak by rodinu odšikovala na hranicu eskorta – ale už bez batožiny. Len s batôžkami. A bez statku, ošípaných, zajacov, husí, kačiek, sliepok a kohútov, z tých si mohli honvédi a žandári šklbať z chvosta perie na svoje čapice.

Nečudujme sa však, že veľa slovenských sedliackych rodín tu zostalo. Vedeli, či aspoň tušili, čo ich v Horthyho Maďarsku, s rozvášneným nacionalizmom, so stopami po revolučnom šafárení Bélu Kuna a dôsledkoch svetovej hospodárskej krízy, čaká. Tu však mali svoje poorané polia, zasiatu oziminu, rozvezený, rozmetaný, zaoraný alebo aspoň nachystaný hnoj, tu mali plnú sýpku zrna na mletie a osivo, v chlieve dve-tri mangalice, v maštali dojnice a teliatko, pár volov, pár koní a zajace, čo im behali pod nohami, kozy na spásanie divých kríkov a na mliečko proti tubere, ovečky, čo sa na jar dávali juhásovi do opatery za pol úžitku, plný kurín hydiny s namysleným kohútom, pár vykŕmených husí, psa, čo to tu všetko strážil a dirigoval, a na kopčeku vinica, taká akurát, aby od úrody k úrode nemusel gazda troviť v konzume a každé ráno nalačno si mohol dať za pohár kresťansky naliateho vína alebo z druháka pohárik terkelice ... Opustite to všetko! Veď aj pomyslenie je strašné. Srdce ide roztrhnúť.

Stratili sme aj dediny na hornom konci Slovenska, ktoré v tom chaotickom čase obsadili Poliaci, a ešte dve obce, ktoré anexovali Nemci (Petržalku, v tom čase najväčšiu dedinu v Európe, ktorá mala vyše dvadsaťtisíc obyvateľov; a Devín, s hrdým symbolom prvého štátu Slovákov, hradom nad sútokom Moravy a Dunaja). Slovensko v jednej chvíli prišlo takmer o štvrtinu územia – zhruba jedenásťtisíc štvorcových kilometrov – tridsať percent kovových rúd, tretinu ornej pôdy, štyridsať percent plôch pšenice, polovicu vinohradov, dve tretiny kukurice a deväťdesiat percent zeme, na ktorej sa pestoval tabak. Lenže nad tým ľudia nemali ani kedy rozmýšľať. Bolo treba baliť, nakladať, priahať, ísť.

■ BEZ DOMOVA

Práve vtedy sa Jozef vracal z vojenčiny domov. Už ho do dediny nepustili. Zastavili ho ešte naši vojaci. Podaktorí sa mu smiali, že asi nečíta noviny. Dedinka je pustá, vraví jeden, ani duše. Pomáhali sme im v transporte. Takmer nik tam nezostal. A kam sa sťahovali? Ako kto. A kde ich nájdem, zvýšil hlas Jozef. Mykli plecami. Pánbohvie. Rozišli sa na všetky strany. Kto kde mohol. Všelikam. Počúvaj, kamarát, vraví jeden z vojakov, keď sa dozvedel, že Jožko sa práve vracia z vojenskej prezenčnej služby, ty sa aj tak musíš hlásiť v domovskej obci, aj tak ti treba zájsť do dediny, skade pochádzaš, a na okresnú vojenskú správu, taký je zákon. A v domovskej obci budú vedieť, kam sa podeli tvoji rodičia a celá famílila. Museli im to nahlásiť. Ak by aj ešte nestihli, nič to, aj úrady sa medzi sebou informujú, neboj sa, daňovník im neunikne! Taký je poriadok.

Tak sa vybral do Turzovky, kde bol matričný úrad aj pre Hlinené...

Z knihy Jána Čomaja MÚROM PROTI HLAVE – životopisnej črte o zakázanom spisovateľovi Jozefovi Hnitkovi, ktorá vychádza Kysuckom múzeu v Čadci –, kde je aj stať o Viedenskej arbitráži a nasledujúcich čiernych dňoch Slovenska.

REFLEXIA

Slovenská televízia chystá grandiózny program na zdokonalenie svojho vysielania a pripravila na to aj pomerne dlhý šot. Začína ho Katarína Brychtová slovami: „Slovensko má päť miliónov obyvateľov...“ A kde sa podelo oných kontroverzných 404 555, ktorí na Slovensku žijú? Podľa sčítania ľudí k 31. marcu 2012 mala Slovenská republika 5 404 555 obyvateľov. Pri zaprisahávaní sa, že budúci program STV bude založený na pravdivosti, umeleckom prístupe, kreativite a podobne, by bolo správne zistiť si presne, pre koľko obyvateľov bude televízia vysielať.

Narátali nás akosi málo

Televízny šot o novom programovom prístupe sa končí približne týmito slovami: „Vieme, že jedine hodnoty pretrvajú a my vieme, ktoré to sú.“ Tak aké sú to hodnoty, ktoré chce Slovenská televízia forsírovať: Azda hodnoty relácie Pod lampou, kde „Slovákovi v tú dobu zvonil už vrah do hrobu“? Alebo nevydarený spoločný projekt Slovenskej a Českej televízie Colnica, ktorá sa českého národa na rozdiel od slovenského v najmenšom nedotkla. No na Slovákoch pomaly nezostala suchá nitka...

Slovenská televízia je národná inštitúcia – teda inštitúcia štátotvorného národa. Ibaže tú štátotvornosť má v televízii v rukách dakto, komu na národe pramálo záleží. Pritom chtiac-nechtiac ide o mienkotvornú ustanovizeň. Ibaže mienku pre národ tvoria nastrčení ľudia, ktorí neuznávajú existenciu ani Slovákov, ba dokonca ani Slovenska, čo je naozaj absurdné. Obidve relácie – Colnica a Pod lampou – sa vyznačujú typmi ľudí, čo sa už dávno zvliekli zo slovenskej národnosti. Ľudia bez pamäti vychovávajú ignorantské generácie a bez ostychu ich verejne propagujú. Colnica chcela precíliť všetko – najmä drzosti a ústrky. Národná slovenská tlač za najnehoráznejší kultúrny škandál v tomto roku označila vystúpenie českej pochybnej kapely P.ča z h.ven v poslednom diele Colnice, ktorá sprznila slovenskú štátnu hymnu. Dovolili by také dačo Američania či Angličania?

Česká strana sa k nám často ešte stále správa paternalisticky. Naostatok som to postrehol v populárnej relácii ČT Všechnopárty, keď sa český šéfkomentátor športových programov Robert Záruba s dešpektom vyjadroval o svojich bývalých slovenských kolegoch v tejto brandži.

Ak vedenie Slovenskej televízie chce skvalitniť svoju prácu, musí začať vštepovať kreativitu vedúcim pracovníkom i redaktorom. Nemalo by sa stávať, že hlavné večerné televízne správy tri dni po sebe opakujú tú istú informáciu, dokonca slovo od slova, takže bystrejšie dieťa sa ju naučí memorovať naspamäť. Dakedy sa to stane aj v športovom spravodajstve. Chýbajú vari peniaze na prebratie inej, novej správy z medzinárodného servisu? Zaujímavá je relácia Milujem Slovensko. Aktérmi a hosťami sú všetko mladí ľudia. Ale mladí a neznalí. Ako dakto s maturitou môže povedať, že slovenský národný hrdina, Jánošík sa volal Ján. Alebo nevedieť, čie sú verše básne Pozdravujem vás lesy, hory...

Myslím si, že práve toto je pre riaditeľa RTVS pána Miku podstatné. Nielen zahŕňať divákov krvákmi, ale robiť osvetu. Všetky vzletné slová televízneho šotu sú iba barnumskou reklamou, keď za nimi nebude divák hľadajúci svoje miesto v národe a miesto národa vo svete. A nie tárať o počte obyvateľov Slovenska a o nich samých.

Peter JÁNOŠÍK

Zanedbaná matičná tabuľa zabudnutého národovca Rehora Urama Podtatranského

Majú v Košiciach správny meter na zásluhy?

Jedenásteho novembra pred šesťdesiatimi ôsmimi rokmi sa v Košiciach stretli matiční a slovenskí národní aktivisti, aby si pripomenuli smutné výročie Horthyho príchodu do tohto mesta, ktorým sa začala jeho vyše šesťročná maďarská okupácia. Ešte pred príchodom tohto „admirála bez mora“ a vojenského autokrata muselo z košických ulíc zmiznúť všetko, čo by pripomínalo Slovákov a ich dvadsaťročný rozvoj v prvej Československej republike.

Vojtech KÁRPÁTY – Foto: archív autora

Tak z Rašínovej ulice, ktorú maďarskí okupanti premenovali na Ulicu kráľa Matyáša, „zmizla“ aj pamätná tabuľa slovenskému národnému pracovníkovi a spisovateľovi Rehorovi Uramovi Podtatranskému, ktorá sa 11. novembra 1945 symbolicky vrátila na svoje pôvodné miesto.

■ V SLUŽBE NÁRODU

Spisovateľ, pedagóg, národný a spolkový pracovník a funkcionár Rehor Uram Podtatranský sa narodil 12. marca 1846 v Liptovskom Svätom Mikuláši ako jedno zo štyroch detí miestneho kožušníckeho majstra. V rokoch 1859 – 1867 študoval na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici a učiteľský diplom získal v roku 1872 v rodnom meste. Odborné učiteľské vzdelanie si doplnil zložením štátnych učiteľských skúšok na učiteľskej prípravke v Kláštore pod Znievom. V tom istom roku začal pôsobiť ako riadny učiteľ na evanjelickej ľudovej škole a pomocný správca chóru v Liptovskom Svätom Mikuláši. Od roku 1901 sa stal správcom tejto školy a zapisovateľom liptovsko-mikulášskeho evanjelického cirkevného zboru. Rehor Uram Podtatranský bol od roku 1874 členom Matice slovenskej a v roku 1924 sa stal čestným členom Krajinského učiteľského spolku. Zároveň aktívne pracoval vo výbore Muzeálnej slovenskej spoločnosti. V roku 1898 sa pričinil o vznik vydavateľstva Tranoscius, ktorého tajomníkom sa stal v roku 1920. Od roku 1920 až do svojej smrti 8. septembra 1924 žil v Košiciach, kde rok predtým prevzal jeho syn Jozef Uram do štátnej správy miestne liečebné a sociálne ústavy a dobudoval a viedol košickú štátnu nemocnicu.

■ MATIČNÁ INICIATÍVA

Myšlienka osadiť pamätnú tabuľu Rehorovi Uramovi Podtatranskému sa zrodila vo výbore Miestneho odboru Matice slovenskej v Košiciach (MO MS) začiatkom roku 1928. Túto ideu oficiálne oznámil Správe MS v Turčianskom Svätom Martine vtedajší košický matičný tajomník Ján Repček vo svojom liste zo 14. marca 1928. Odbor sa vzápätí obrátil s výzvou na všetky významné miestne a regionálne osobnosti a inštitúcie o podporu tohto zámeru a finančné dary. Výzva priniesla neočakávaný finančný úspech. Celkový výnos zbierky na pamätnú tabuľu bol vyše 22 000 Kč a úplne stačil na finančné krytie jej zhotovenia, na čo sa podujal akademický sochár Miroslav Motoška. Tabuľu odhalili 28. októbra 1928 ako súčasť programu osláv desiateho výročia vyhlásenia Československej republiky v Košiciach.

■ KOMU ČESŤ, TOMU ČESŤ...

Prišiel november 1938 a s ním maďarská okupácia metropoly východného Slovenska, ktorej postavenie a funkciu na šesť rokov prevzalo mesto Prešov. Vojaci i národne uvedomelí civilisti v Košiciach demontovali viaceré slovenské pamätníky a pamätné tabule, aby ich uchránili pred zneuctením a zničením maďarskými okupantmi. Do Prešova preniesli sochu generála M. R. Štefánika i sv. Václava. Z domu na Rašínovej č. 4 demontovali aj pamätnú tabuľu Rehorovi Uramovi Podtatranskému. Ďalších sedem rokov ju opatroval Štefan Jariabko v Liptovskom Svätom Mikuláši, kým sa znovu nevrátila na svoje pôvodné miesto...

Dnes je táto pamätná tabuľa v žalostnom až dezolátnom stave, a to aj napriek tomu, že na základe uznesenia Komisie pre školstvo a kultúru Okresného národného výboru v Košiciach č. 67/63 bola ešte 28. 6. 1963 schválená na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu Slovenskej socialistickej republiky a je kultúrnou pamiatkou do dnešných dní.

Slovenské pamätné tabule v slovenských Košiciach, popri tých ostatno-menšinových starostlivo čistených, ak už nezmizli, chátrajú, a to aj v tomto roku, keď sa Košice hrdia titulom Európskeho hlavného mesta kultúry. Pýtame sa košického magistrátu, v ktorého starostlivosti sú pamätníky a pamätné tabule na území mesta: Je to zámer?

Skúsenosť nás učí, že za pravé hodnoty treba bojovať neustále

Na národnom cintoríne

Peter CABADAJ

Jedna okrídlená sentencia hovorí, že cintoríny sú plné nenahraditeľných ľudí. Nevdojak som si na to spomenul pred niekoľkými dňami na Národnom cintoríne v Martine, kde sme si v predvečer sviatku Všetkých svätých uctili pamiatku výrazných osobností našich národných dejín. Spoločné prežívanie tejto priam magickej chvíle môže ponúknuť vnímavejším ľuďom rôzne myšlienkové asociácie a silné pocity.

Azda všetci z nás cítime, že čas, ktorý žijeme, nie je vôbec jednoduchý. A budú zrejme ešte ťažšie časy. Hodnoty sa pokrivili a krivia naďalej. Na druhej strane zas neplatí tvrdenie, že sa v našich končinách nedá žiť dôstojne. Vždy sa dalo a bude dať! Treba však veriť, vedieť a vydržať. Minulosť nás učí, že v každom čase i nečase jestvovalo zopár jedincov – talentov, ktorí to dokázali. Parafrázujúc národného barda Hviezdoslava: ďakujme na kolenách Bohu, že požehnal nám talenty. Práve na Národnom cintoríne si viac ako kdekoľvek inde uvedomujeme, že talent nie je len dar Boží. Je to aj kolektívna pamäť, pričom pamäť koncentrovaná do vnútorného ústrojenstva jednotlivca ponúka každému z nás príležitosť sa aspoň o pomyselný stupienok prekonať i polepšiť.

Pri hroboch našich dejateľov som intenzívne myslel aj na tohtoročné jubileá – osobitne na 1 150. výročie príchodu svätých Cyrila a Metoda na naše územie a 150. výročie založenia Matice slovenskej. Ak by sme mali v stručnosti zovšeobecniť všetko to, čo sa v rámci cyrilo-metodského jubilea u nás odohralo, vychádza nám nasledovné: snažme sa mať vždy na zreteli, že práve spolupatróni Európy, svätí Cyril a Metod sú jasným dôkazom a potvrdením skutočnosti, že na pomyselnej stavbe monumentálnej európskej duchovnosti je nezanedbateľná časť muriva aj naša – slovenská! Tento moment výrazne rezonoval i počas osláv 150. výročia založenia MS. Azda ani netreba pripomínať, že Matica bola osnovaná práve na základe cyrilo-metodského, ako aj štúrovského a memorandového duchovného odkazu.

V tomto roku sme si tiež pripomenuli 20. výročie vzniku demokratickej Slovenskej republiky. Dvadsať rokov prešlo, ako keby bičom plesol – aj tak to bolelo. Na vlastnej skúsenosti sme sa mohli presvedčiť, že za pravé hodnoty treba bojovať neustále. Na tomto tvrdení nič nezmení ani trpké poznanie, že naša ľahostajnosť a nevšímavosť vo vzťahu k nadčasovým hodnotám naberá na intenzite. Život ale nezriedka ponúka aj iné príklady, ktorých nasledovanie môže niekedy poriadne bolieť. Aj to nám odkazujú osobnosti našich dejín, pochované na Národnom cintoríne. Nebojme sa bolesti ani pádov v mene napĺňania duchovných a kultúrnych hodnôt. Dokonca sú i vítané, najmä keď si uvedomíme, že do cieľa sa až tak veľmi ponáhľať netreba.

Volebný zákon v Maďarsku konečne ráta so zastúpením menšín

Skutočná podpora alebo zákulisná politika

Z médií sa dozvedáme, že prvý raz dostanú možnosť vyslať do parlamentu svojich zástupcov aj v Maďarsku žijúce národnosti, vrátane Slovákov. Je to dlho očakávaná správa. Parlamentné zastúpenie národnostných menšín už pred osemnástimi rokmi nariadil ústavný zákon. Postavenie menšín v maďarskej spoločnosti potvrdzuje, že osemnásť rokov bolo potrebných na nazbieranie dostatočného množstva politickej ochoty.

Matej ŠIPICKÝ

Pozorovateľ môže mať dojem, že maďarské politické elity sa zaviazali urobiť niečo pre menšiny pred osemnástimi rokmi, čo nebolo celkom premyslené. Ťažkosti si uvedomili až vtedy, keď sa pokúsili zharmonizovať volebný zákon s menšinovým. Narazili na príliš tvrdý oriešok, takže riešenie sa stále posúvalo.

■ MANDÁT PRE MENŠINU

Najjednoduchšie by bolo bývalo vycúvnuť z toho a zabudnúť na sľub. Národnosti by to boli prijali pokojne, bez pouličných demonštrácií, veď vlastne to neboli ony, ktoré ten ústavný sľub vynútili z väčšiny. Maďarsko by však stratilo silnú kartu pri naťahovačkách so susednými štátmi pre osobitné práva pre u nich žijúcich etnických Maďarov. Takže o cúvaní nemohla byť reč. Predstavitelia menšín musia sedieť v parlamente. Ale ako ich tam dostať, keď je ich už tak málo, že nestačia ani na spoločnú stranu, a keď je ich národné povedomie už také slabé?

Jeden model už osvedčený v regióne by mohlo byť poskytnutie jedného mandátu každej národnosti bez ohľadu na jej početnosť. Lenže tým by sa ocitli trinásti „nezávislí“ poslanci v parlamente, mohli by poriadne pomiešať mocenské karty a byť jazýčkom na váhach pri hlasovaniach. Okrem toho by to ani nebolo celkom korektné voči väčšinovému národu, ak menšinový poslanec, zastupujúci niekoľko sto voličov (nehovorím o Slovákoch, tých je ešte viac), by mal taký istý hlas ako jeho väčšinový kolega, ktorého zvolilo možno stotisíc voličov.

■ REGULÁCIA

Takže treba zaviesť do mechanizmu volieb nejakú rozumnú reguláciu. Napríklad vymedziť minimálny počet hlasov. Ale ako? Zákonodarcovia nakoniec vypracovali model, v ktorom minimálny počet hlasov na získanie národnostného mandátu je variabilný. Model zostavila súčasná vláda, ktorá hneď po prevzatí moci prisľúbila, že problém vyrieši. Prečo akurát táto vláda, ktorá je najviac národne orientovaná spomedzi všetkých vlád Maďarskej republiky od pádu socialistického režimu? Nemožno vylúčiť možnosť, že jej odhodlanosť súvisí s poskytnutím maďarského štátneho občianstva a hlasovacieho práva občanom susedných krajín. Ak sa konečne vyrieši zastúpenie tunajších menšín v parlamente, budú mať menej argumentov zahraniční kritici dvojakého občianstva a dvojakého hlasovacieho práva etnických Maďarov.

Vymyslený mechanizmus voľby národnostných predstaviteľov však krváca z viacerých rán. Pozitívum je, že národnostný kandidát získa mandát splnením zvýhodnených podmienok, konkrétne nižším počtom hlasov ako ostatní kandidáti. Stačí získať štvrtinu priemerného počtu hlasov, ktorými sa do parlamentu dostali stranícki kandidáti. Ale aj táto veľkorysosť má svoju cenu. Najtvrdšou podmienkou je, že občan hlasujúci na národnostného kandidáta stratí právo hlasovať na stranícke listiny. Musí si vybrať. Je postavený pred dilemu: buď hlasujem na stranícku listinu, a tým ovplyvním mocenské pomery v parlamente, od ktorých závisí môj dôchodok, môj plat, moje pracovné miesto, osud mojej živnosti, dane, ceny potravín atď., alebo hlasujem za národnostného kandidáta, s ktorým ma síce spája národnostná súdržnosť, ale neviem o ňom, ako sa zachová pri hlasovaniach o otázkach, ktoré nesúvisia s národnostnou problematikou.

■ VOPRED NEÚSPECH

Viacerí menšinoví odborníci sa zhodujú na tom, že zavedením odňatia hlasovacieho práva na stranícke listiny zákonodarcovia do volieb národnostných poslancov vopred zakódovali neúspech, lebo odvrátia národnostných občanov od hlasovania na listiny celoštátnych samospráv. Takže europoslanec zbytočne upokojuje verejnosť. Hlasovanie na alternatívne listiny, okrem spomenutej dilemy, môže mať aj ďalšie negatívne následky. Napríklad postaví proti sebe strany a menšiny, lebo urobí z nich konkurentov, ktorí súťažia o tie isté hlasy. Hrozí teda, že strany začnú agitovať v národnostných obciach proti menšinovým listinám.

Mladé a ambiciózne divadlo Tandem vstupuje na slovenskú scénu

Pôsobivé spojenie radosti a kumštu

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Nie je každodenným javom, že sa na našej divadelnej scéne objaví nové ambiciózne divadlo. Navyše založené dvadsiatnikom Martinom Benčičom, ktorý okrem toho, že je zakladateľom a principálom súboru, tvorí preň aj pôvodný repertoár. Kde vznikol impulz na vznik bratislavského divadla Tandem a čím všetkým museli divadelníci prejsť, kým sa zdvihla opona pred prvou premiérou?

Predstavenie Krv a cit ambiciózneho mladého divadla Tandem z Bratislavy.

„Divadlu sa venujem odmalička, a tak som si k nemu vytvoril vrúcny vzťah už v ranom veku. Preskákal som niekoľko dramatických krúžkov, z ktorých som väčšinou odišiel, pretože tam neplatilo pravidlo ‚hráme divadlo', ale ‚hráme sa', a to som presne nechcel. Ja som chcel tvoriť divadlo pre ľudí a naučiť sa to čo možno najlepšie." Povedal nám Martin Benčič, mladý muž, ktorý aj v „civile" pôsobí ako učiteľ v dramatickom krúžku v bratislavskom Centre voľného času na Štefánikovej ulici.

■ ZAČIATKY A SNY

Ako tínedžer sa Martin dostal do Divadla Klasik, čo bolo školské divadlo Moniky Ondrejkovej. Tá mu dala základy z herectva a bola to naozaj výborná, tvrdá a pracovitá škola, ktorá mu vyhovovala. „Vďaka Monike však prišiel jeden úžasný zážitok, a to, že ma nútila navštevovať hodiny spevu u pani Márie Repkovej, ktorá sa ma ujala, hoci sama videla, že asi hudobný sluch nemám." Spomína Martin a pokračuje: „V tom istom období som však začal navštevovať aj kvôli štúdiu na strednej škole hodiny keyboardu a časom som sa naučil, že väčšina ľudí hudobný sluch skutočne má, ale mnohí z nich ho majú potlačený, ako som ho mal aj ja. Dnes mám veľmi citlivý hudobný sluch a spev sám učím, hoci som sa nikdy nepovažoval za dobrého speváka." Vďaka týmto okolnostiam mu začal v hlave čoraz viac vŕtať dávny sen – založiť si vlastné divadlo. Od začiatku mu bolo jasné, že to bude veľmi tŕnistá cesta. Chcel nové tváre, vlastných hercov a rozhodol sa pre svoj primárny a cieľ, ktorým bolo napísanie a uvedenie prvého pôvodného amatérskeho muzikálu na Slovensku. Tak vznikol muzikál Krv a cit. „Napokon sme sa 15. júna postavili po prvýkrát na javisko ako Divadlo TANDEM a hoci to predstavenie nebolo profesionálne, bolo prekvapením nielen pre účinkujúcich, ale aj pre všetkých divákov v DK Dúbravka. Odvtedy bolo jasné, že sa divadlo musí rozbehnúť a už ho nenechám zastaviť," spomína Martin.

■ PÔVODINA AKO PRINCÍP

Divadlo Tandem sa prezentuje pôvodnými hrami, čo je na Slovensku skôr tá obťažnejšia cesta. „Moja idea bola od začiatku, aby sa Divadlo TANDEM prezentovalo ako autorské divadlo, teda nemáme v pláne siahnuť po ničom inom, pretože divadiel, ktoré preberajú hry, sú stovky. Dovoľujem si tvrdiť, že hoci náš štýl mnohým ľuďom nemusí vyhovovať, máme svoju charakteristickú tvár, ktorú výrazne vytvárajú práve naše pôvodné tituly," vysvetľuje svoj autorský prístup Martin Benčič.

Prvú sezónu sa divadla Tandem ujalo DK Dúbravka, kde odohrali všetky tri doterajšie premiéry. V súčasnosti hrávajú vo V-Klube na Námestí SNP v Bratislave, ktoré patrí pod Národné osvetové centrum. Mladý principál divadla Tandem k tomu dodáva: „Najväčším plusom je určite to, že V-klub je v centre Bratislavy, čo výrazne uľahčuje nachádzanie divákov. Je to úplne iný priestor než v DK Dúbravka, a tým sme museli naše hry trochu prispôsobovať, aby vyzerali v tom priestore dobre, ale vďaka tomu sa v niektorých momentoch ukázali práve dobré stránky hier, čo sa v Dúbravke na obrovskom javisku väčšinou prehliadlo."

■ HERCI A REALIZÁCIA

Samozrejme, že sa núka otázka, kde berie mladé divadlo hercov. Martin má poruke hneď odpoveď. „Na začiatku som hľadal hercov prostredníctvom plagátov rozvešaných po meste. V súčasnosti je v divadle okolo štyridsať členov, čo nám výrazne uľahčuje prácu na nových hrách. Prakticky neustále prichádzajú nejakí noví ľudia, ktorí sa na chvíľu ukážu a odídu, alebo sa im zapáčime, ostanú a pracujú s nami naďalej. Môžem však povedať, že je vytvorené jadro súboru, ktoré to drží, posúva a hrá prakticky neustále. V posledných dňoch sa majú možnosť prihlásiť na konkurz do našej novej hry Niet človeka bez človeka, čo by mala byť prvá profesionálna tandemácka hra."

A čo pripravuje divadlo Tandem v najbližšej budúcnosti? „Chystáme už spomínanú dramatickú činohru Niet človeka bez človeka, ktorej bližší dej zatiaľ nebudem prezrádzať. Počas najbližších rokov by sme si radi vytvorili väčšiu stálu klientelu, ktorá na nás bude rada chodiť, a popritom vytvárať stále nové a kvalitnejšie tituly. Myslím, že i tie najbližšie hry budú dostatočne interaktívne, originálne a nezabudnú byť ani ako typické tandemácke hry ostré, štipľavé, úprimné a možno aj kruté."

Bol raz jeden dobrý kaštieľ

Juraj Šebo: Budmerice (História – Osobnosti – Spomienky), Marenčin PT, 2013

KNIHA TÝŽDŇA

Rozprávky sa kedysi začínali slovami – kde bolo, tam bolo. Spisovateľská realita na Slovensku sa môže začať úvodom: Bol raz jeden kaštieľ. Kauze likvidácie Domova slovenských spisovateľov v budmerickom kaštieli sme sa v SNN venovali azda najpodrobnejšie zo slovenských periodík. Kniha Juraja Šeba však približuje niečo, čo by sme mohli nazvať aj „budmerický fenomén".

Juraj Šebo sa po zaslúženom úspechu série kníh o „desaťročniciach" – Budovateľské 50., Zlaté 60. až po Slobodné 90. – vypracoval na špičkového autora literatúry faktu. Aj tentoraz doslova s mravčou usilovnosťou dokázal zozbierať zaujímavé a nezriedka unikátne materiály, aby ich s autorskou erudíciou, ale aj s pokorou pospájal do knihy o Budmericiach, no najmä o kaštieli, kde vyše päťdesiat rokov dýchali múry tejto romantickej stavby literatúrou, myšlienkami a tvorbou takmer kompletnej elity slovenských spisovateľov, prekladateľov či novinárov a vôbec – ľudí tvorivých. Anton Hykisch, Martin Uher, Libuša Mináčová, Mária Kráľovičová, Peter Valo či Otakar Kořínek, to sú len niektoré mená z pestrej mozaiky tvorivých osobností, ktorí si na Budmerický kaštieľ spomínajú. Tucty príbehov a nových objavných skutočností, tvorivé výboje i ľudské radosti skutočných osobností našej kultúry a nie celebrít z televíznych obrazoviek, to je skutočne strhujúce čítanie. Doplnené navyše unikátnymi fotografiami a dobovými dokumentmi, vrátane tých „ostatných", keď Ministerstvo kultúry pod egidou ministra Krajcera urobilo ignorantskú bodku za polstoročím skutočnej kultúry. Šebo dá objektívne slovo aj pomýleným (alebo „správne orientovaným") bojovníkom proti Domovu slovenských spisovateľov a na svete je kniha, ktorá by mala byť povinným čítaním. Napríklad pre všetkých úradníkov MK SR, aby vedeli, čo tá skutočná kultúra vlastne je.

(mab)

MEDAILÓN

Fundamentom národnej kultúry je folklór. Je to práve bohatstvo našich ľudových tancov, hudby a spevov, ktoré fascinujú divákov a poslucháčov od Ameriky po Japonsko. Jedným z legendárnych tanečníkov a choreografov je nesporne aj Juraj Kubánka, žijúca legenda nášho folklóru.

Jubilujúca folklórna legenda

Juraj Kubánka sa narodil 31. októbra 1928 v obci Turie pri Žiline. Pochádza z učiteľskej rodiny a už v detstve získal dôležitý impulz od svojej matky Bronislavy, nestorky vo folklórnom hnutí. Základnú a strednú školu absolvoval v Liptovských Sliačoch a Ružomberku. Lekárska fakulta v Bratislave, kde ho prijali v roku 1947, sa stala len prechodnou stanicou jeho ambícií. Už počas vysokoškolských štúdií bol so svojou skupinou Odzemkári (1948 – 1949) jedným z podstatných činiteľov, ktorý rozhodol o umeleckom smerovaní súboru Lúčnica. Neskôr prešiel do SĽUK-u. Štúdium na VŠMU absolvoval so záverečnou prácou Povesť o Jánošíkovi a hôrnych chlapcoch (1957). V SĽUK-u pôsobil až do odchodu do dôchodku – 31. 12. 1993 – ako tanečník, choreograf, umelecký vedúci. Súčasne bol od roku 1971 choreografom v Štátnom súbore pre srbskú ľudovú kultúru v Budyšíne – Bautzene. Choreografický rukopis a poetika tanečných kompozícií Juraja Kubánku je charakteristická nebývalou priestorovou kresbou so širokým tematickým záberom a javiskovou atmosférou. Jeho umelecká práca zahŕňa okolo dvestopäťdesiat tanečných diel, menších, väčších až celovečerných. Jeho umelecká dráha je najdlhšie spojená so SĽUK-om, ale má neobyčajne pevné väzby aj so spomínaným súborom Lužických Srbov, so súborom Lúčnica, s Poddukliánskym umeleckým ľudovým súborom či s Československým štátnym súborom piesní a tancov. V roku 1966 dostal Juraj Kubánka titul zaslúžilý umelec, v roku 2008 mu prezident Ivan Gašparovič prepožičal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy a keďže nedávno oslávil krásne jubileum – osemdesiatpäť rokov – v mene redakcie, ale aj všetkých milovníkov folklóru mu srdečne blahoželáme.

(mab)

HUMORESKA

Čo naozaj odháňa somálskych pirátov

Lode pri pobreží Somálska zaháňajú pirátov piesňami popovej „prapodivy" Britney Spearsovej. Púšťajú ich na plné oné a piráti si v člnoch zapchávajú uši rukami a nohami veslujú preč, lebo naštartovať motor na lodi ich nohami nikto neučil a ruky potrebujú mať stále na ušiach. Kapitáni lodí využívajú vraj skúsenosti amerických policajtov. Tí ako prví použili hudbu nahlas pri krotení nepokojov. No neviem, či by pomohlo pustiť čo ako silne hudbu v černošských getách. Obyvatelia geta by nanajvýš pri rabovaní tancovali. Pirátov odháňa preč niečo iné. Dôstojníčka jedného z amerických tankerov Rachel Owensová sa prsí, že najlepšími zbraňami sú dve piesne blonďavej popice. Baby One More Time a Oops! I Did It Again. Piráti utekajú podľa morskej vlčice preto, lebo „títo chlapci proste neznášajú západnú kultúru a najideálnejšie sú práve piesne Britney Spearsovej".

Somálski piráti ako moslimovia síce kašlú zvysoka na západnú kultúru, ale iné ich vyháňa. Prírodní ľudia miznú pred démonom v hlase speváčky. Uznajte, môže byť s kostolným, prepáčte mešitovým poriadkom, ak jediná speváčka s jediným jazykom a jediným hrdlom v jedinej sekunde naraz kňučí štyri úplne odlišné melódie v jedinej skladbe? Tak totiž znejú všetky jej piesne. To by nevydržal počúvať ani hluchý Beethoven. Somálski piráti, aby sa nestali somárskymi, radšej sa lúpeže vzdajú. To je jedna stránka novej americkej mierovej zbrane Britney Spears. Texty piesní omráčia každého. Najúdernejšie však somálskeho piráta, kde ide naozaj o čistú čiernu dušu, ktorá iba od hladu a pre peniaze na drogy musí rabovať. Aby teda pirát nepadol omráčený do rúk nepriateľa, radšej zmizne. Piráti vedia po anglicky, lebo bez tohto jazyka sa ani pri rabovaní v modernom svete nepohnete. Jedna zo spomínaných piesní, ktoré najviac fungujú ako repelent proti dotieravým pirátom, Oops! I Did It Again, dovádza západnú kultúru do dokonalosti. Začína sa, citujem slová a ich presný počet, takto:„ Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah Yeah!" Po chvíli sa Britney rozdvojí. Nikto netuší prečo, ale zrazu počuje hlas muža a ženy. Ona: „Všetci nastupovať!" On: „Britney, predtým ako odídeš, je tu niečo, čo chcem, aby si mala." Ona: „Oh, je to nádherné, počkaj chvíľu, nie je to...?" On: „Yeah, áno je?" Ona: „Ale ja som si myslela, že to nakoniec stará dáma hodila do oceánu." On: „Správne, baby, šiel som dole a dostal to pre teba." Ona: „Oh, to by si nemal mať." Vari sto razy som si podrobne prečítal text piesne, ale nezistil som, o čom tí dvaja melú.

Somálski piráti bývajú v púšti. Civilizácia sa o nich len obtiera. Preto utekajú, keď počujú Britney Spearsovie, ako pred niekým, o kom vedia, že mu vládne diabol. Škoda, že mladá pani nespievali v časoch, keď u nás padli Turci na Poniky. Tým by sme dali, tá by ich hnala!

Milan ZEMO

Pred rokom nás opustil nezabudnuteľný človek a veľký umelec Viliam Polónyi

Svojrázny komik, ale aj charakterový herec

Milan POLÁK - Foto: Emil SEMANCO

Prvé výročie smrti výraznej osobnosti moderného slovenského herectva Viliama Polónyiho (27. 11. 2012) je príležitosťou pripomenúť si zástoj tohto osobitého umelca na poli našej povojnovej dramatickej kultúry. Nemali sme veľa hercov podobného formátu a ľudského čara, ktorí by nás vedeli osloviť takou bravúrou hereckej premeny ako Viliam Polónyi.

Schopnosť tvorivého a invenčného prístupu Viliama Polónyiho k stvárneniu tak divadelných, ako aj filmových postáv bola obdivuhodná. Práve táto jeho schopnosť zaraďuje ho medzi veľké mená povojnového slovenského divadla a filmu, a to napriek tomu, že nepatril medzi členov a protagonistov našej prvej národnej scény. Ale členmi SND napokon neboli ani iní Polónyiho kolegovia, ako povedzme Vlado Müller, Ivan Krajíček či Hana Kováčiková. Na scéne našej národnej divadelnej, filmovej či televíznej kultúry však vyorali hlbokú brázdu a patria medzi jej čelných predstaviteľov.

■ ŠPORTOVEC A OCHOTNÍK

Rodák z Krupiny okrem toho, že bol odmalička náruživým futbalistom, intenzívne hrával aj ochotnícke divadlo. V jednom rozhovore si spomína, že divadlo chodieval hrávať aj do blízkej malej dedinky Sitnianska Lehôtka, kde pod taktovkou režiséra Titlova a riaditeľa školy Kanalu nacvičili v jednom roku aj tri tituly a s miestnym dialektom odohrali takmer celú slovenskú dramatickú tvorbu tých čias, ale i Mahenovho Jánošíka. Okrem Krupiny hrával s ochotníkmi aj v Hontianskych Nemciach. Ale futbal v tom čase v jeho záujmoch a záľubách prevažoval. Tak sa dostal na nejaký čas hrať aj do Zlína a neskôr do futbalového mužstva bratislavskej Káblovky.

Počas pobytu v Bratislave začal chodiť na dramatické kurzy na Novú scénu a neskôr vo Zvolene spieval basové party vo vojenskom súbore. Vo Zvolene sa v roku 1949 prihlásil aj na herecký konkurz do práve založeného Stredoslovenského divadla. Obstál okrem iného i vďaka tomu, že na konkurze zatancoval step, ktorý ho v Krupine naučila vtedy známa tanečnica Novej scény Katarína Gracerová. Vojenčinu už strávil vo Vojenskom umeleckom súbore v Bratislave a od roku 1953 bol členom Mládežníckeho súboru Novej scény. V tomto roku sa začala jeho profesionálna divadelná kariéra.

■ MATERSKÁ SCÉNA

Nová scéna bola potom jeho materským divadlom do roku 1976, keď prešiel na funkciu riaditeľa nitrianskeho divadla (do roku 1982), a až do odchodu na dôchodok (do roku 1985) bol opäť členom Novej scény, tiež vo funkcii riaditeľa. No napriek tomu, že v čase svojej umeleckej aktivity sa venoval riadiacim funkciám a aktívne funkcionárčil aj vo futbale (Inter Bratislava), má za sebou naozaj impozantný počet divadelných a filmových úloh. Je to v súhrne asi 120 divadelných a takmer 100 filmových postáv. Sú medzi nimi aj viaceré významné a titulné roly. V päťdesiatych rokoch v divadle vytváral najmä postavy v hrách pre deti a mládež. Hral napríklad Mlynára v hre Huncút Klimko, Lorda St. Johna v Twainovom Princovi a žobrákovi, Padrona Vicenza v Goldoniho Škriepkach v Chiozze, Arganta v Moliérových Scapinových šibalstvách, van Daana v Denníku Anny Frankovej či Deduška v Blažkovom Treťom želaní.

Keď činohra Novej scény začala programovo uvádzať najmä večerný repertoár pre dospelých, Polónyiho herectvo sa vďaka rôznorodým postavám najmä v komediálnom žánri všestranne rozvinulo a prehĺbilo. Jeho osobnostnú kreativitu podnecovala a obsadením do typologicky výrazných postáv podporovala predovšetkým režisérka Magda Husáková-Lokvencová. Zúročila hercove predpoklady charakterizovať postavu extrémnou, prenikavou hyperbolou a všetkými prostriedkami zapájala ju do služieb režijno-dramaturgickej koncepcie. V inscenáciách tejto modernej a vzdelanej režisérky vytvoril Polónyi možno svoje najcennejšie divadelné postavy, ostro karikované typy Súdruha Krytého v Majakovského Kúpeli (1963), Tesnošila v Chalupkovom Všetko naopak (1964) a Jána Priepustného v Majakovského Ploštici (1965). Tieto inscenácie už niesli znaky spoločenskej kritiky a liberálnejších pomerov šesťdesiatych rokov. Demaskovali byrokratizmus, alibizmus a chorobnú podozrievavosť. Boli to na svoj čas významné divadelné udalosti.

■ OD FRAŠKY K DRÁME

Aj v ďalšom vývine a pod vedením režisérov Ota Katušu, Jána Klimu či Miloša Pietra stával sa z predstaviteľa pôvabných žánrových figúrok všestranný charakterový herec, ktorý si rovnako suverénne počínal tak v komediálnom žánri, ako aj v inscenáciách vážnych hier. Za všetky ostatné spomeňme aspoň jeho postavu Palčíka z Tajovského hry Statky zmätky v Pietrovej réžii (1972). Vytvoril herecky impozantný portrét človeka zodratého, skúpeho na slovo, blahosklonného, ale aj pokryteckého. Podobne vydarená bola postava Otca Demetera v Kákošovej hre Dom pre najmladšieho syna (1974) a veľa iných.

Samostatnou kapitolou je Polónyiho sústavné, intenzívne a takmer neprerušované účinkovanie v takmer stovke filmov, a to v rokoch 1955 – 1990. Debutoval v roku 1955 menšou úlohou vo filme režiséra Jozefa Medveďa Štvorylka. Aj keď ho v prvých filmoch obsadzovali režiséri najmä ako svojrázny typ, vynikol jeho prirodzený naturel, spontánnosť, zmysel pre humor i zveličenie. Väčšie filmové postavy zahral v detektívnych filmoch režiséra Lettricha (Smrť prichádza v daždi, Volanie démonov, Prípad krásnej nerestnice a i.), ale hral aj v takých legendárnych filmoch ako Drak sa vracia, Pacho, hybský zbojník, Canarisova krvavá hviezda, Smrť chodí po horách, Tisícročná včela či v inom Jakubiskovom filme Sedím na konári a je mi dobre.

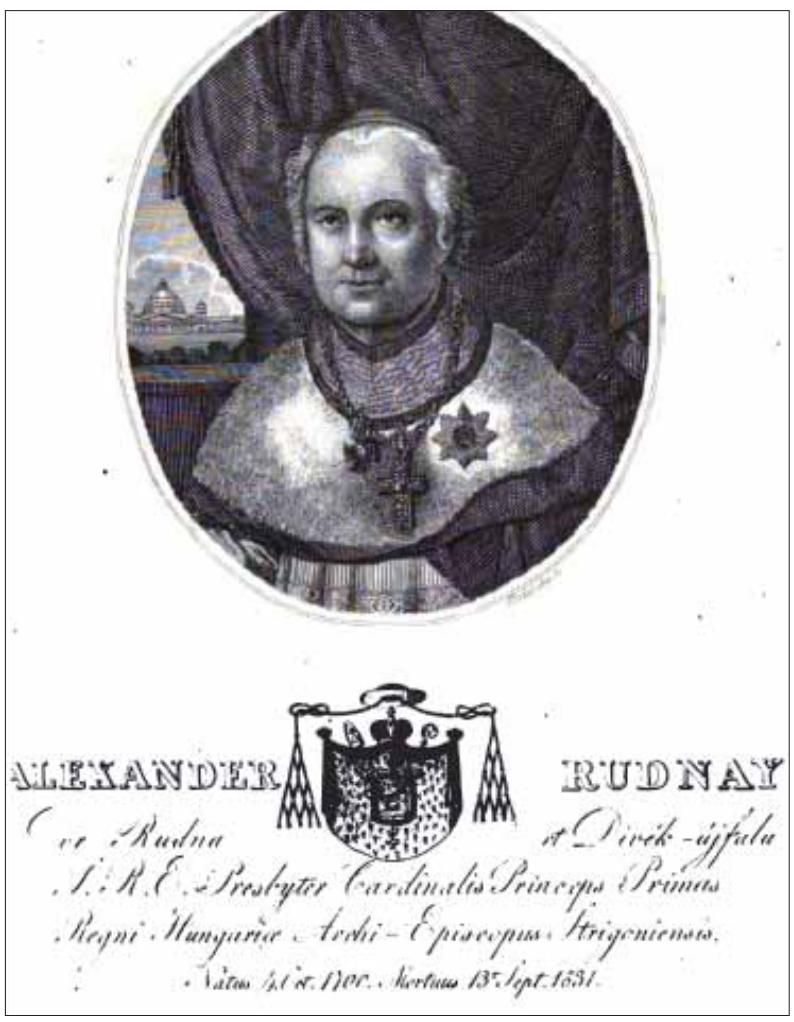
Úsmev, srdečnosť, zmysel pre vtip a humor, hravosť, to jeho večné a prakticky až do konca života trvajúce komediantstvo v tom najlepšom slova zmysle, jeho bezprostrednosť, spontánnosť a prirodzenosť charakterizovali Viliama Polónyiho ako vzácneho človeka, vždy perfektného spoločníka, schopného nadväzovať kontakty a rozsievať okolo seba radosť. A taký sa nám v pamäti vybaví pri každom vyslovení jeho mena.

Kardinál, ktorý by slovenskosť nevymenil ani za Petrov stolec

Hlboko sa zapísal do národných dejín

Pavol RUSNÁK – Foto: archív autora

Alexander Rudnay (1760 –1831) bol slovenský šľachtic, katolícky kňaz, biskup a kardinál, ktorého právom zaraďujeme medzi osvietenských vzdelancov, cirkevných a národných dejateľov a mecenášov Slovenského učeného tovarišstva, založeného v roku 1792 Antonom Bernolákom.

Alexander Rudnay patril k tým málo príslušníkom vysokej cirkevnej hierarchie, ktorí sa uvedomele hlásili k slovenskej národnej príslušnosti. Známy sa stal najmä výrokom z roku 1828, keď ho pápež Lev XII. vymenoval za kardinála: „Slovák som, a keby som bol i na stolci Petrovom, Slovákom zostanem."

■ S LÁSKOU K TRADÍCIÁM

Narodil sa 4. októbra 1760 v Kríži nad Váhom (v dnešných Považanoch) ako tretie dieťa rodičom Andrejovi Rudnayovi a Anne, rod. Döryovej. Pokrstený bol ako Alexander Štefan. Vychovávali ho v prísne náboženskom duchu, k láske k tradíciám a k svojim blízkym. Po absolvovaní základnej školy študoval na gymnáziu v Nitre, na Emerikáne v Bratislave, filozofiu v Trnave, teológiu v Budíne a v generálnom seminári v Bratislave. Na cestu kňazského povolania vstúpil v pamätnom roku 1777, v roku, ktorý bol významný aj pre slovenský národ, keďže vtedy panovníčka Mária Terézia dala na počesť príchodu Cyrila a Metoda na naše územie zaradiť do školských osnov cirkevné modlitby a hodiny na celom území mocnárstva, aby sa takto aktívne pripomínal príchod vierozvestcov. V tomto roku nastúpil Rudnay na teologické štúdiá do Bratislavy, po roku prestúpil do Trnavy. Už v tomto období dokazoval, že bol milovníkom slovenčiny. V cirkevných kruhoch bola dlho pamätaná jeho kázeň z roku 1778, ktorej úvodnú časť kázal v nemčine, jadro v slovenčine a záver v maďarčine. V úvode síce dal prednosť nemčine, ale jadro kázne predniesol s hlbokým citom v slovenčine. V roku 1780 prešiel na teologické štúdiá do Budína, kde bol začiatkom apríla 1784 promovaný za doktora teológie. Medzitým však ukončil teologické štúdium a 12. októbra 1783 prijal kňazskú vysviacku v Trnave. V novembri 1785 nastúpil za farára do Častej. Neskôr pôsobil aj v Hronskom Beňadiku, Trnave a Krušovciach.

■ ČRTA V SOKOLE

O tomto období jeho života sa môžeme dočítať v životopisnom náčrte, ktorý bol uverejnený v časopise Sokol v roku 1786: „Za tohoto, do 16 rokov trvavšieho duchovného pastierovania medzi slovenským ľudom ukázal to najšľachetnejšie priateľstvo proti spolurodákom svojim tatranským, keď vezmúc na rameno svoje – štít viery, berúc na seba lebku spasenia, a pozdvihnúc meč duchovný – slovo Božie: bojoval proti zlému svetu a nakazenej krvi, tými najdojímavejšími kázňami usiloval sa osvietiť svojej opatrnosti zverenú časť národa slovenského v pravom kresťanskom zmyslu. Všetkým všetko učinen, vo dne v noci v zastávaní úradu svojho tak pilný býval, že nie len ovečkám ku blahu, ale i spolubratom okresným na príklad slúžil..."

■ UHORSKÝ PRÍMAS

Od roku 1805 pôsobil Alexander Rudnay v pozícii ostrihomského kanonika. V roku 1806 sa stal riaditeľom kňazského seminára v Trnave. V „Slovenskom Ríme" sa v rokoch 1806 – 1808 stretávali kroky troch známych synov slovenského národa: Rudnaya, Palkoviča a Hollého. V roku 1808 ho opäť povolali do ostrihomského biskupstva. V roku 1819 bol vymenovaný za ostrihomského arcibiskupa a prímasa uhorského. Ani v týchto vysokých funkciách nezabúdal na svoj slovenský pôvod. Vo svojom voľnom čase rád čítal slovenské rozprávky, Cicerove spisy, Valašskú školu od Gavloviča, podporoval chudobných študentov. Keď sa dozvedel, že v Jozefovom predmestí v Pešti, ako aj v Ostrihome sa nedostáva Slovákom duchovné zaopatrenie, ustanovil v Ostrihome i v Pešti slovenských kaplánov.

Počas tretieho roku v biskupskom postavení obrátil pozornosť aj na sv. Cyrila a Metoda. V roku 1822 vydal breviárový prídavok, v ktorom čestné a zaslúžené miesto zaujíma pamiatka práve na našich slovanských apoštolov. Zásluhou Rudnaya vyšiel dvanásť rokov po smrti Antona Bernoláka v roku 1825 jeho SLOWAR.

Nebola mu ľahostajná ani starostlivosť o kultúrne pamiatky a výstavba nových budov. V roku 1822 na deň biskupa sv. Vojtecha bol položený základný kameň ostrihomskej katedrály. Na jej stavbu sám prispel sumou osemstotisíc forintov. V roku 1828 bol vymenovaný za kardinála. Už ako kardinál korunoval v Bratislave 28. septembra 1830 panovníka Ferdinanda V.

Počas cholerovej epidémie sa samotný Rudnay snažil chorým pomáhať zabezpečovaním stravy i liekov. Trinásteho septembra 1831 však aj on podľahol chorobe. Jeho meno však zostalo hlboko zapísané v zozname slovenských národovcov a pripomína nám ho aj historická stavba Ostrihomskej baziliky, týčiaca sa na pravom brehu Dunaja.

Národný zraz Mladej Matice v znamení 20. výročia založenia záujmového odboru

Vzlietnime na krídlach ušľachtilých národných ideí

Juraj ZLEJŠÍ

V dňoch 28. – 30. júna 2013 sa v Liptove uskutočnil už V. ročník Národného zrazu Mladá Matica, na ktorom sa zúčastnili zástupcovia OMM z celého Slovenska. Už v popoludňajších hodinách sa začali do rekreačného strediska v Žiarskej doline v chate KOŽIAR schádzať členovia OMM z Bratislavy, Vranova nad Topľou, Hencoviec, Komáran, Michaloviec, Prievidze, zo Zvolena, Zvolenskej Slatiny, z Kamenej Poruby, Dlhého Klčova, Giraltoviec, Rožňavy, Beňadikovej, Podturne a Liptovského Mikuláša.

V tomto roku bola zverená organizácia zrazu do rúk mladých matičiarov z Liptovského Mikuláša, ktorí sa ukázali ako dobrí hostitelia a pripravili pre svojich rovesníkov zaujímavý program.

Prvý deň patril športu – uskutočnil sa futbalový turnaj a jednotlivé OMM postavili svoje družstvá. Najlepšie si počínalo družstvo Liptákov, ktoré si odnieslo z rúk predsedu MM Mariána Gešpera Pamätnú medailu MS.

Druhý deň bol veľmi náročný, keďže mladí matičiari navštívili Expozíciu Tatrína a Ziadostí slovenského národa Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši. Odborná pracovníčka im priblížila vznik prvého národného a kultúrneho spolku Tatrín, ktorý bol predchodcom Matice slovenskej. Pre mladých Slovákov boli inšpirujúce informácie o spísaní prvého politického programu Slovákov – Žiadostí slovenského národa. Práve tieto požiadavky Slovákov deklarovali ako národ, ktorý má právo na svoju existenciu v Európe. Expozícia sa nachádza v historickej budove starej fary, kde pôsobila legenda národného obrodenia Michal Miloslav Hodža. V týchto stopách kráčajú aj súčasní mladí matičiari.

Potom sa mladí matičiari vybrali na vyvýšeninu Háj-Nicovô, kde leží pochovaných 1 368 prevažne slovenských vojakov z prvého česko-slovenského armádneho zboru, ktorí padli v druhej svetovej vojne v boji proti nemeckým a maďarským jednotkám. Mladým matičiarom sa naskytol výhľad na okolité hory a samotný Liptov i na vodné dielo Liptovskú Maru. To však nebolo všetko, mladým patrí svet, a preto vo svojom putovaní Liptovom neustali a pokračovali výstupom na Žiarsku chatu, ktorá leží pod majestátnym vrcholom Baranca. Obdivovať mohli aj vodopád v blízkosti chaty a pamätník obetiam hôr, ktoré sa z našich liptovských vrchov domov už nikdy nevrátili.

V neskorších hodinách sa venovali základu programu – udalostiam, ktoré v roku 1993 viedli k založeniu Mládežníckeho záujmového odboru. Zaujímavou bola prednáška mapujúca dejiny Mladej Matice, jednotlivé peripetie vzniku a prvých podnetov vytvoriť na podporu vlasteneckej slovenskej mládeže záujmový matičný odbor. Dôraz bol daný na jeho národné aktivity v deväťdesiatych rokoch 20. storočia, nechýbala ani analýza novšej etapy Mladej Matice od roku 2007. Opätovne sa zdôrazňovala ideová národná zložka, ktorá je základných kameňom Mladej Matice a má prioritu pred ostatnými činnosťami MM.

Vo večerných hodinách bola zapálená vatra, na ktorej sa zúčastnil a matičiarov pozdravil aj riaditeľ D MS v Liptovskom Mikuláši Milan Stromko a riaditeľ ČÚ MS Martin Fejko.

Mladí z celého Slovenska prežili tri dni v nadväzovaní nových kontaktov, dohodli si spoločné matičné aktivity a naučili sa inšpirujúce veci z dejín národného hnutia. Spoznali súčasne jeden z najkrajších krajov pod Tatrami – Liptov. Predseda liptovských mladých matičiarov Marek Nemec zhodnotil podujatie slovami: „Sme radi, že toto stretnutie sa uskutočnilo v roku 150. výročia vzniku MS a pred 20 rokmi v roku 1993 bol založený Mládežnícky odbor MS. Musím pripomenúť, že základy nášho odboru sa kládli práve v Liptovskom Mikuláši v roku 1992 na prvom stretnutí mladých matičiarov. Už vtedy tu pracovali kluby mladých matičiarov na základných a stredných školách, my pokračujeme tam, kde naši predchodcovia skončili. Dnes môžeme konštatovať, že mladí matičiari vo svojej činnosti nepoľavujú a dôstojne plnia Národný program MS. Hemingway kedysi povedal: Mladosť nepotrebuje krídla aby vzlietla, potrebuje predovšetkým terén. My ten terén na pôde MS máme a môžeme vzlietnuť na krídlach ušľachtilých ideí, na ktorých stojí naša národná a kultúrna ustanovizeň.

Valné zhromaždenie Mladej Matice v Liptovskom Mikuláši.

Mladí matičiari na vyvýšenine Háj-Nicovô.

Novozvolení členovia vedenia a výkonných orgánov mladých matičiarov

Podnetné deviate valné zhromaždenie Mladej Matice

Matej LADA

Druhá septembrová sobota patrila deviatemu valnému zhromaždeniu Mladej Matice, ktoré sa uskutočnilo v priestoroch zasadačky Obvodného úradu v Liptovskom Mikuláši. Deväťdesiatjeden delegátov sa začalo schádzať medzi desiatou a jedenástou hodinou, čo bol čas určený na prezentáciu. Po jedenástej hodine valné zhromaždenie slávnostne otvoril predseda JUDr. Marián Gešper, ktorý aj viedol celý priebeh zhromaždenia. Na úvod zaznela štátna hymna, potom nasledovalo privítanie všetkých prítomných a vystúpenie pozvaných hostí: prednostu Obvodného úradu v Liptovskom Mikuláši Ing. Jána Galváneka, riaditeľa Domu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši Milana Stromka a riaditeľa ČÚ MS Martina Fejka.

Za povzbudzujúcimi slovami nastali pracovné povinnosti. V rámci valného zhromaždenia boli prerokované a schválené správy o činnosti, o hospodárení MM, o činnosti dozorného výboru MM za obdobie rokov od 4. 12. 2010 do 14. 9. 2013 a súčasne sa prerokovala a schválila novelizácia stanov MM.

Po predstavení jednotlivých kandidátov do orgánov Mladej Matice sa pristúpilo k voľbám. Valné zhromaždenie Mladej Matice si zvolilo na nasledujúce volebné obdobie týchto zástupcov: predseda Marián Gešper OMM Vranov nad Topľou, podpredseda Marek Nemec OMM Liptovský Mikuláš, členovia výboru: Miroslav Gešper OMM Hencovce, Martin Hajník OMM Kamenná Poruba, Jana Hančáková OMM Vranov nad Topľou, Silvia Hrnčiarová OMM Lučenec, Gabriela Kaščáková OMM Bardejov, Matej Lada OMM Rožňava, Andrej Mitaľ OMM Bratislava Staré Mesto, Jozef Pinka OMM Zvolen, Ján Seman OMM Dlhé Klčovo, Michal Tkáč OMM Vranov nad Topľou a Vlastimír Uhlár OMM Prievidza. Dozorný výbor bude pracovať v zložení: Denisa Mlynarčíková OMM Liptovský Mikuláš, Daniel Gešper OMM Vranov nad Topľou, Peter Schvantner OMM Lučenec, Viktor Gnip OMM Vranov nad Topľou a Štefan Matta OMM Vranov nad Topľou,

Prebehla aj diskusia k ideovému smerovaniu Mladej Matice, na základe ktorej bolo schválené záverečné uznesenie. VZ zároveň splnomocnilo výbor MM na udelenie cien Mladej Matice členom alebo bývalým členom MM, ktorí sa mimoriadnym spôsobom zaslúžili o rozvoj mladého matičného hnutia. Valné zhromaždenie sa skončilo príhovorom staronového predsedu Mladej Matice a matičnou hymnou Kto za pravdu horí.

Ak by sme rekapitulovali, čo sa podarilo v uplynulo volebnom období, tak je to predovšetkým symbolické postavenie sa Mladej Matice na vlastné nohy v rámci matičného hnutia. Ďalej podchytenie mladých vlasteneckých osobností v rámci celého Slovenska, premyslené zakladanie a obnovovanie OMM, organizovanie regionálnych a celoslovenských podujatí mladých matičiarov, kde sa mladí aktivisti stretávali, vymieňali si názory a podávali návrhy na rozvinutie svojej národnej činnosti. Výbor MM vysielal jasné signály prostredníctvom svojich vyhlásení, že existuje pevná, vlastenecká a moderná alternatíva pre mládež – národné a demokratické mladomatičné hnutie. V rokoch 2010 až 2013 sa pokračovalo v úspešných národných zrazoch, v prednáškovej činnosti a v otvorenom vyjadrovaní sa k spoločenským, sociálnym a k iným aktuálnym témam, ktoré trápia našu mládež. Pokračovalo sa aj v rubrikách Mladej Matice v Slovenských národných novinách, rozšírila sa propagačná činnosť, aktívne sa pracovalo na sociálnych sieťach a na youtube.com. Realizovalo sa to však predovšetkým vďaka odhodlaniu mladých matičných aktivistov, ktorí dávali do Mladej Matice svoj čas, energiu a veľakrát aj materiálne prostriedky.

Novozvoleným členom do orgánov Mladej Matice srdečne gratulujeme a želáme veľa odhodlania a entuziazmu, aby nadviazali na predchádzajúce volebné obdobie.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Rok pred nami

Túto sobotu prvý raz zasadne novozvolený výbor Matice. Na programe má celý rad personálnych a organizačných opatrení, ale aj prípravu plánu hlavných matičných akcií v roku 2014. Pripomenieme si všetky významné jubileá, ktorými bude budúci rok poznačený. Pôjde aj o dve okrúhle výročia udalostí, ktoré v prvej polovici minulého storočia významne ovplyvnili život tohto národa: vznik prvej Slovenskej republiky a Slovenské národné povstanie. Pripomenieme si aj 150. výročie narodenia Andreja Hlinku či 100. výročie Janka Silana a ďalších básnikov katolíckej moderny. Zorganizujeme Národný sviatok na Devíne, aj augustové Národné matičné slávnosti v Martine. Ak výbor rozhodne, rok 2014 bude v Matici slovenskej Rokom kráľa Svätopluka, čím by sme chceli v istom zmysle pokračovať v cyrilometodských oslavách a dotiahnuť to, čo sa nepodarilo. Sedemnásteho marca uplynie 1 120 rokov od smrti panovníka, s menom ktorého je spojený najväčší rozmach ríše našich predkov, ale aj dramatický osud jeho strýka Rastislava či Metodových žiakov. Pokúsime sa na to pozrieť očami nezaťaženými franskou nenávisťou voči mužovi, ktorý sa ich nebál.

Matica však chce byť nielen „o minulosti“, ale najmä a predovšetkým „o prítomnosti a budúcnosti“. Budeme preto organizovať pravidelné diskusie o aktuálnych témach dneška. Napríklad o problémoch slovenského vidieka, o mieste národných tradícií v globalizujúcom sa svete, o situácii vo verejnoprávnych médiách, o vlastenectve našej mládeže, o riešeniach na jazykovo zmiešaných územiach, o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Pôjde o brainstormingové diskusie, teda o akúsi „búrku nápadov“ za účasti matičiarov i nematičiarov. Ak sa teda zatiaľ nevieme dostať s našimi témami „do TV“, budeme diskutovať a o výsledkoch diskusií písať.

Čaká nás rušný matičný rok.

POZVÁNKA

Krajská rada Bratislavského kraja (KR BK) Matice slovenskej organizuje milé podujatie – Slávnostnú akadémiu KR BK, cieľom ktorej je pripomenúť si 150. výročie Matice slovenskej v Bratislavskom kraji, stmeliť a prezentovať kultúrne aktivity miestnych odborov (MO) a záujmových odborov MS, vyznamenať aktívnych členov MO MS alebo ich sympatizantov a poďakovať sa členom MO MS a ich sympatizantom za aktívnu činnosť v matičnom jubilejnom roku 2013.

JUDr. Štefan Martinkovič
predseda KR BK

PREDPLATNÉ NA ROK 2013

Ročné predplatné **26 €**
Polročné predplatné **13 €**
Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na adrese
snnredakcia@matica.sk
aj na na tel. čísle
043 / 4012 837

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska

Spod spravodajského pera

■ SPOMIENKA NA LEGENDU

Počas osláv 150. výročia založenia najstaršej národnej, vedeckej a kultúrnej ustanovizne na Slovensku Matice slovenskej nás opustila slovenská filmová legenda Jozef Adamovič. Počas svojej dlhoročnej profesionálnej a veľmi úspešnej kariéry natočil množstvo filmov. Ako máloktorému hercovi sa mu dostalo tej pocty, že po štúdiách na VŠMU dostal okamžite angažmán do Slovenského národného divadla. Najmä my skôr narodení nikdy nezabudneme na jeho slávne filmové postavy. Jožko Adamovič bol nielen vynikajúci herec, ale aj vzácny, priateľský a veľmi skromný človek. Od samého začiatku, keď som ako riaditeľ Domu Matice slovenskej založil krajský matičný festival amatérskeho divadla pre žiakov a študentov základných a stredných škôl – Divadelné Košice Jula Zborovjana –, bol po všetky ročníky predsedom poroty spolu s profesionálnymi hercami Štátneho divadla v Košiciach. Chodili sme s jeho študentmi herectva z Konzervatória a zo SUŠ na Exnárovej 8 v Košiciach takmer po všetkých základných školách v celom Košickom kraji, kde ho vítali plné sály v kultúrnych domoch a v priestoroch škôl. Boli to slávne Matičné dni Domu MS v Košiciach. Keď 24. apríla tohto roku bol na výročnom valnom zhromaždení MO MS v Košiciach-Myslave tento veľký matičiar jednohlasne zvolený za podpredsedu MO MS v Myslave, auditórium to ocenilo obrovským a vďačným potleskom. Odchod Jožka Adamoviča do večnosti je preto hlboká rana pre všetkých matičiarov v Košiciach-Myslave, ale aj na celom Slovensku. Preto som sa ako zakladateľ krajského matičného festivalu Divadelné Košice spolu s ďalšími organizátormi rozhodol ho pomenovať Divadelné Košice Adamoviča a Jula Zborovjana. Tento čestný názov si obidve významné osobnosti plným právom zaslúžia.

František MRVA

■ VALENTÍNOVI BENIAKOVI

Na Martinskom cintoríne v Bratislave sme si 6. novembra 2013 národnoduchovnou akadémiou pripomenuli 40. výročie od smrti básnika a génia slovenského národa majstra Valentína Beniaka, okrem iných ocenení aj laureáta Ceny Svetového kongresu Slovákov z New Yorku – USA, bohužiaľ potieraného v bývalom ešteb ácko-boľševickom režime po roku 1948 na Slovensku. MO Matice slovenskej Dunajská Lužná a MO Matice slovenskej Chynorany, obec rodáka básnika, spolu so Spolkom slovenským spisovateľov, s početnou delegáciou obce Chynorany, so speváckym zborom Benetky, s recitátormi a hodnotiteľmi diela V. Beniaka z Chynorian, ich duchovného otca, členmi rodiny, ďalšími významnými hosťami slovenského národného a duchovného života pri jeho hrobe vzdali osobitný hold a úctu osobnosti, ktorá patrí medzi unikáty a rarity slovenského umenia a národa v 20. storočí. Nech ho Pán opatruje vo svojom náruči a slovenský národ doma i vo svete vo svojej pamäti!

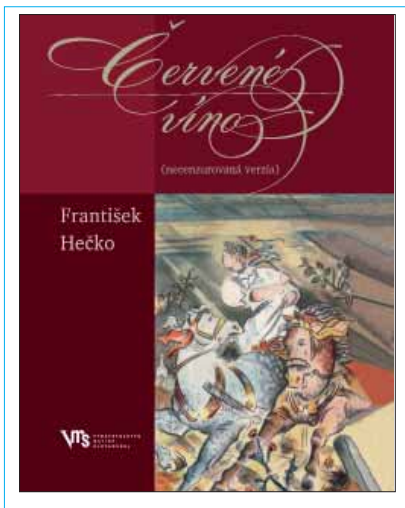
Stanislav BAJANÍK

■ EKUMÉNA KOŠICE A MATICA

V nedeľu 27. 10. 2013 sa konala v seminárnom kostole Teologickej fakulty v Košiciach ďakovná svätá omša za úrodu s ekumenickou účasťou zástupcov deviatich cirkví, teologickej fakulty a Židovskej náboženskej obce, ktoré majú štatút pozorovateľa. Hosťami boli zástupcovia MS, reprezentovaní jej predsedom a riaditeľmi Domov MS v Košiciach, Michalovciach a Rožňave. Za Ekuménu Košíc sa krátkym príhovorom na začiatku a konci svätej omše prihovoril zástupca Evanjelickej cirkvi a. v. Dušan Havrila, zakladajúci člen a moderátor ekumény. Bohoslužby ako hlavný celebrant slúžil Mons. Stanislav Stolárik, pomocný biskup, liturgické čítanie bolo v réžii zástupcov jednotlivých cirkví. Na spoločnom stretnutí prítomných zástupcov Ekumény Košice a zástupcov Matice slovenskej v priestoroch habsburskej sály seminára sa diskutujúci vyjadrili pozitívne o spoločných aktivitách v čase Svetového stretnutia Slovákov 5. až 7. júla 2013 v Košiciach, hlavnom meste európskej kultúry pre rok 2013. O histórii ekumény informovali jej zakladajúci členovia – prof. Anton Konečný a zástupca Evanjelickej cirkvi a. v. Dušan Havrila. Históriu MS priblížil prítomným Marián Tkáč, jej staronový predseda, ktorý ponúkol ekuméne priestor pre publikovanie v SNN. Následné vystúpenia oboch strán smerovali viac k budúcej podobe spoločnej spolupráce a hľadania vzájomného modus vivendi. Otvorené boli témy spoločného ľudského, duchovného a božieho rozmeru v kontexte ich aktuálnych prejavov v národnom a spoločenskom priestore. Evidentná bola vôľa nastúpiť cestu vzájomného naslúchania, komunikácie a hľadania mechanizmov pochopenia a rešpektovania rôznorodosti našej spoločnosti. Možno práve v Košiciach sa celkom nebadane vykročilo cestou vytvárania nových podôb vzájomného prepojenia sakrálnych a sekulárnych štruktúr, pri rešpektovaní a zachovaní ich inakosti a originálnej rôznorodosti, ktorá nebude rozdeľovať, ale spájať. Kiežby táto cesta posilnila našu vieru, nádej a lásku, našu vôľu hľadať seba samých v mystériu ducha, myslenia a následných skutkov, hľadať svoje miesto vo svojom i v spoločnom čase a priestore, v živote vlastnom i v živote druhých, vrátane zmysluplnej vzájomnej koexistencii. Pán Boh nám pomáhaj!

Ľudovít ŠOMŠÁK

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

František HEČKO: Červené víno (necenzurovaná verzia)

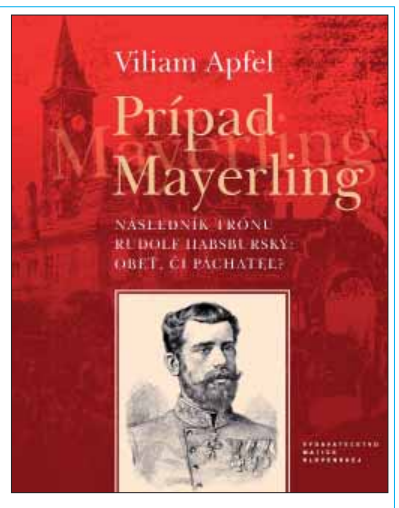
Jedno z vrcholných diel slovenskej povojnovej prózy je aj dnes strhujúcim čítaním a silným inšpiračným zdrojom. Plasticky vykresľuje osudy rodiny Habdžovcov z rázovitej západoslovenskej obce Vlčindol – prostredia, ktoré autor dôverne poznal, prototypom bola jeho vlastná rodina. Dielo po prvý raz vyšlo v roku 1948 v troch zväzkoch s ilustráciami M. Benku.

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydaní Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Viliam APFEL: Prípad Mayerling

Kauza tragickej smrti korunného princa Rudolfa Habsburského je stále opradená tajomstvom. Jediný syn cisára Františka Jozefa I. a Alžbety Bavorskej, známej pod prezývkou Sissi, bol následníkom trónu, zároveň však známym búrlivákom, anarchistom, bohémom, ktorý svoju manželku podvádzal s viacerými ženami. S pôvabnou baronesou Máriou Vetserovou ho 30. januára 1889 našli v loveckom zámku Mayerling neďaleko Viedne. Mŕtvych.

PRIPOMÍNAME SI

16. novembra

– pred 500 rokmi postihlo západné Slovensko zemetrasenie, ktoré bolo cítiť až v Žiline, veľa domov poškodilo, staršie popadali, obete kroniky neuvádzajú

– Dočasné národné zhromaždenie ČSR v roku 1918 odobralo Slovenskej národnej rade všetky kompetencie a prenieslo ich na ministerstvo pre správu Slovenska; o dva mesiace pražská vláda SNR úplne zrušila

– pred 80 rokmi umrel podnikateľ, novinár a jeden z hlavných organizátorov života Slovákov v Amerike na začiatku 20. storočia Peter Víťazoslav Rovnianek (1867 – 1933)

17. novembra

– v roku 1848 sa Ľ. Štúr a J. M. Hurban zúčastnili na tajnej schôdzi organizácie Slovenská Lipa v Prahe, kde požiadali o pomoc pri príprave dobrovoľníckej výpravy na Slovensko; 165. výročie

– ľudové zhromaždenie v Ružomberku v roku 1918, zvolané Andrejom Hlinkom, prijalo rezolúciu, v ktorej občania na základe samourčovacieho práva národov žiadali slovenský štát v rámci českej a slovenskej federácie; 95. výročie

18. novembra

– pred 110 rokmi sa narodil Ľudovít Kneppo (1903 – 1983), vedec v oblasti elektrotechniky a termoelektrických javov; jeho transformátor bez použitia medi inšpiroval ďalších vynálezcov vo svete

19. novembra

– pred 110 rokmi sa vo Veľkom Ďure narodil lekár anatóm Július Ladziansky (1903 – 1943), tvorca slovenskej anatomickej terminológie

– v ten istý deň sa v Kuklove pri Šaštíne narodil aj ďalší lekár, anatóm a fyziológ prof. František Šubík, známy skôr ako básnik Andrej Žarnov (1903 – 1982), básnik vlasteneckej lyriky, ktorého prvú zbierku Stráž na Morave nechala pražská vláda zošrotovať

20. novembra

– v roku 1913 cisár František Jozef vymenoval za ostrihomského arcibiskupa katolíckeho kňaza zo Skalice Jána Černocha; 100. výročie

21. novembra

– pred 130 rokmi sa narodil jeden z európskych priekopníkov letectva Andrej Kvas (1883 – 1974); jeho lietadlá zaradili do výzbroje rakúsko-uhorskej armády v prvej svetovej vojne, sám uskutočnil prvý let medzi Trnavou a Bratislavou

22. novembra

– v roku 1938 Národné zhromaždenie schválilo zákon o autonómii Slovenska a zároveň obnovilo pôvodný názov štátu Česko-Slovenská republika, teda so spojovníkom

– pred päťdesiatimi rokmi v Dallase zavraždili 35. prezidenta Spojených štátov Johna Fitzgeralda Kennedyho (1917 – 1963); bol to už štvrtý zavraždený prezident USA

– v tento deň sa v roku 1989 konal na Námestí SNP v Bratislave prvý protestný míting proti režimu, v nasledujúcich dňoch sa zhromaždenia konali vo všetkých väčších slovenských mestách

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA, Andrej STRÝČEK, Štefan SUCHÝ, Jozef ŠIMONOVIČ. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.